

741
5903

380/pt.

A

DUGONICS-TÁRSASÁG

JELENTÉSEI

I.

FŐTITKÁRI JELENTÉSEK 1924—1926-RÓL

IRTA: MÓRA FERENC FŐTITKÁR

II.

TITKÁRI JELENTÉSEK 1927—1931-RÓL

IRTA: BANNER JÁNOS DR. TITKÁR

SZEGED

A DUGONICS-TÁRSASÁG KIADÁSA

1932.

A
DUGONICS-TÁRSASÁG
JELENTÉSEI

I.
FŐTITKÁRI JELENTÉSEK 1924—1926-RÓL

IRTA: MÓRA FERENC FŐTITKÁR

II.
TITKÁRI JELENTÉSEK 1927—1931-RŐL

IRTA: BANNER JÁNOS DR. TITKÁR

Dr.
338.

SZEGED
A DUGONICS-TÁRSASÁG KIADÁSA
1932.

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
Magyar Irodalomtörténeti Intézetnek Könyvtára

Lelt. napló: v.a Lsz.: 5903

..... csoport: szám.

SZTE Egyetemi Könyvtár

J000509531

Titkári jelentés 1924 és 1925-ről.

Igen tisztelt Közgyűlés!

A minapában véletlenül kezembe került a „Vasárnapi Ujság“ első, 1854-ből való évfolyama s ahogy lapozgatok benne, megakad a szemem egy fametszeten, amely majd egész oldalt betölt. Egy antik stilusu obeliszk, kidőlt fakeresztek közt, előtte két magyar, csizmás, zsinóros mentéjű, gombakalapos, — ejnye, gondolom magamban, de olyan ez, mint a Dugonics síremléke, a Deszkás-temetőben, az lehetett ilyen fiatal korában, amikor még tudták a cívisek, hogy aki ez alatt a lobor alatt hamvad, az előtt halóporában is meg kell emelni a gombakalapot.

Aztán megnéztem a képhez tartozó szöveget, *Sárváry* Béla írta, hajdani derék szegedi piarista, iskolai klasszikusok népszerű fordítója a maga idejében. A fametszet csakugyan Dugonics síremlékét ábrázolta s a szöveg *Dugonics Endré*-ről szólt, aki — szó szerint idézek az ötvenes évek finomra csiszolt stílusában — »édes emlékü szegedi .fi« volt, »szerény lelkű kegyesrendi áldor, fáradhatatlan buzgalmú tanár és csüggedetlen író.«

»Eltűnt ő is, immár harminchat éve, — mondja a kegyeletes lelkű utód, — eltűnt, mint minden jó, minden nagy. Ez már megszokott sorsa az emberiségnek, de az nem annyira megszokott dolog, hogy minden jó és nagy iránt hálaérzet maradjon fenn keblünkben. Sírba tették a nagy férfiút, kis kereszt jelezte milétét; elhordták az évek azt is, ő is emléktelen pihene hosszú évtizedeken át; gyakran elvándorolék magam is sírhalmához, de az irigy idő azt is majdnem szét-

porlálá már. Mi őt az utókornak eleven emléken hagyá fel, az műveinek halmazá, és helyesen talált arcképe, melyet meleg érzelmű polgártársai készítettének s mely a szegedi tanácsteremben ma is látható. Polgártársai leróvák tartozásaikat a gazdag képen s következetes vala, hogy rendtársai, ha nem is egyébben, legalább egy szerény síremlékben mutassák be szívélyes kegyeletüket.»

— 1846-ot írtak, akkor magam is szegedi lakos valék; a Lyceumot nt. Horváth Cyrill igazgatá; a tanítói karnak egy igen jeles egyéne nt. Tóth János vala; a síremlék eszméje e két tudós férfiúé. Kimondták tanártársaiknak az ígét, közlék szent céljokat rendfeleikkel, elmondák több jólelkű polgárnak is s a felszólítottak közt egy sem maradt hátra, mindenik szívesen hozá el áldozatfillérét s az ige csakhamar testté lön.

— Néhány hó haladott el s a síremlék Pesten a legcsinosabban elkészülvén, Szegedre szállítattott, hol is a dicsőült sírhalmánál a legszívélyesebb kegyeletnek üde emlékéül, rendtársai és tisztelői koszorúja környezetében a legelevenebb ünneppéllyel állítattott fel.

— Igen, elhunyt kedveseink és nagyjaink mindannyiszor feltámadnak, valahányszor emléküknék áldozunk. A szív érdekeltjei keblünkben, a test és erény emberei emléküknék élnek. Szép, ha hamvainak fölött erényoszlop emelkedik; szebb, ha tett koszorúzza meg azt és legszebb, ha a hálas. elismerő utókornak nemcsak szívében támadt emlékérzete, de hamvainkat is síremlékkel örökíti.»

Igen tisztelt Közgyűlés, mikor följegyzem Szeged Dugonics-kultuszának ezt a véletlen talált adatát, amelyből kitünik, hogy *Archon eponymosunk* márvány obeliszkjét a kegyesrendi atyáknak köszönhetjük, nem minden elégedettség nélkül kezdem két esztendőről való számadásomat azzal, hogy a leghíresebb magyar piarista márvány

síremlékének és szellemi obeliszkjének fenntartása tekintetében megtettük kötelességünket. »A szívélyes kegyelet üde emlékét« egy kicsit megvisselte az a közel nyolcvan év, amely felállítására óta elhaladt fölötte. Eső és hólé kimosta a tövét, megsüppedt alatta a föld s a sírkő annyira megdült, hogy helyreállítására föl kellett kérnünk a város tanácsát. A város készséggel eleget tett kérésünknek s pár millió korona költséggel rendezte a sírt, a magyar irodalomtörténet egyik fejezetnyitójának szent hamvai fölött, aki elsőnek viszi be a régi magyar költészet arisztokratikus levegőjébe a népet s így egyengeti az útját Petőfinek, Aranynek és Jókainak.

S ami Dugonics Andrásunk szellemi obeliszkjét illeti, annak épségben tartása körül se terhel bennünket semmi mulasztás. Erőnket meghaladó feladatra nem vállalkozhattunk, de a mi a mai sanyarú magyar életben szerény erőnktől telhetett, azt megtettük.

1924 március 26-án tartottuk utolsó közgyűlésünket, amely helybeli rendes tagjaink közé választotta *Moór* Gyulát és *Puskás* Endrét, nem helybeli rendes tagjaink közé *Szádeczky* Lajost és *Nuszbek* Sándort s tiszteleti tagjaink koszorúját *Herczeg* Ferenczel gazdagította. Évi jelentésem hiányos lenne, ha teljes szövegében bele nem venném azt az irodalomtörténeti jelentőségű köszönőlevelet, amelyet *Herczeg* Ferenc ez alkalommal Társaságunk elnökéhez intézett a következőkben:

»Méltóságos Elnök Uram! Budapestről való távollétem miatt, jókora késéssel vettem a Dugonics Társaság nagybecsű értesítését, hogy engem tiszteleti tagjai sorába választott. Midőn úgy az Elnök Urnak, mint új tagtársaimnak hálás köszönetet mondok, egyszersmind biztosítom Méltóságodat, hogy igen nagyra becsülöm a tisztességet, amelyben engem a magyarságnak

egyik, tiszteletreméltó és szép hagyományokban gazdag és régi kulturintézménye részesített. Különös örömöm telik benne, hogy a rokonszeiv megnyilatkozás olyan városból érkezik hozzám, ahova az én írói vándorutam első lábnyomai visszavezetnek. Mert hiszen engem nem a kasztáliai forrás, hanem a Tisza vize avatott magyar költővé. És örülök, hogy a társasági tagság révén, lelkileg még közelebb érezhetem magam Szegedhez, amelynek művelt közönségéhez a barátságnak annyi szoros köteléke fűz. Az Elnök Ur és a Társaság kollégialis jóindulatába ajánlom magamat és vagyok igaz tisztelettel Herczeg Ferenc.

Itt említem meg azt is, hogy társaságunk két neves tagjának jubileuma esett arra az időre, amelyről beszámolóm szól: *Milkó* Izidor 1924-ben Szabadkán ülte meg írói működése félszázados, *Móra* István pedig Budapesten 1925-ben negyvenéves írói jubileumát. Amahhoz üdvözlő levelet intéztünk, emennek ünneplésére a főtítkár vitte el társaságunk köszöntését.

A jubiláris alkalmak azonban csak keskeny aranysegélyek voltak a gyász fekete felhőjén, amely a két év alatt úgyszólván állandóan rá nehezedett Társaságunkra. Sulyos veszteséglistánkat *Kőrös* Mihály nyitja meg, a szerény, de mély érzésű lírikus (1924 július 21.), őt követte *Szeremley* Sámuel, tiszteleti tagunk, Hódmezővásárhelyi akadémikus történetírója (megh. 1924 november 20). Elkisértük utolsó útjára igazgatóági tagunkat, *Kőhegyi* Lajos dr.-t, (megh. 1924 december 8.) és az egész országgal együtt gyászoltuk meg *Márki* Sándort, a magyar történetírás nagy romantikusát, Rákóczi biográfusát és Dózsa György historikusát (megh. 1925 július 1.). Még két neves historikus neve mellé írt a halál deleáturt tiszteleti tagjaink közül: az egyik volt *Szentkláray* Jenő, Délmagyarország történetírója,

a másik *Zsilinszky* Mihály, a nagymultú kulturpolitikus és Csongrád vármegye monografusa. Országos gyászt jelentett *Cserzy* Mihály hirtelen elmulása, akitől a főtítkár vett búcsút, a Társaság nevében (megh. 1925 december 16.) és bezárta a sort *Városhy* Gyula, akit *Banner* János dr. titkár búcsúztatott el (megh. 1926 január 8.).

Pulvis et umbra sumus... De az érdemek túlélnek az elporló testet és az árnyak fénybe öltözve térnek vissza mindannyiszor, ahányszor új magot hintünk a barázdákba, amiket az ő ekéjük hasított.

Egy tagtársunk, *Rajjay* László 1924-ben kilépett a Társaságból. S ilyformán ezidőszent a rendes helybeli tagsági helyek közül üresedésben van 8, amelyeket jelen közgyűlésünk fog betölteni. Ugyanennek a közgyűlésnek a dolga az igazgatóság kiegészítése is. Alapszabályaink szerint az igazgatóságnak a tisztviselőkn kívül 10 választott tagja van. Az igazgatóság tagjai közül elhaltak *Cserzy* Mihály, *Kőhegyi* Lajos, *Márki Sándor* és *Városhy* Gyula, helyükbe behívatott a két póttag: *Réti Ödön* és *Vézner Károly*, így tehát betöltendő két igazgatósági hely és választandó 1927-es közgyűlésünkig terjedő mandátummal két póttag.

A *Dugonics* Társaságnak alapszabályszerű hívatása, »a magyar alföldön általában, de kivált Szegeden és vidékén a magyar irodalomnak és tudománynak művelése, pártolása, terjesztése és népszerűsítése« és ennek a célnak az eszközei: a felolvasások, pályadíjak kítűzése és kiváló helyi irodalmi termékek kiadása. Sajnos, anyagi viszonyaink minden igyekeztünk ellenére se olyanok, hogy pályadíjak kítűzésére gondolhatnánk, vagy kiváló helyi irodalmi termékeket adhatnánk ki, noha azoknak nem volnánk szűkében. Ami kis jövedelmet összeszorgoskodtunk, az alig elég a legelemibb adminisztrációs

kiadások fedezésére, pedig amellet mégis csak kell egy kis tartalék gyűjtésre is gondolnunk. S itt alkalmat veszek arra, hogy az igen tisztelt Tagtársaknak szíves figyelmébe ajánljam az alapítótag-gyűjtést, ami most már évek óta teljesen megszűnt, holott egy időben anyagi megerősödésünknek egyik nagyon jelentős eszköze volt.

Ilyen körülmények között egyetlen pályadíjat adtunk ki, a Lázár György alapítvány száz-ezer koronára kiegészített kamatát, amelyet 1924-ben *Ormos Zsigmond* a városi főgimnázium érettségizett növendéke nyert el s amely ez évben szintén esedékes lesz s egyetlen munkát adtunk ki, a főtitkárnak *Petőfi oltárára* címen összegyűjtött centennáris előadásait, amit a Társaság tagjai ingyen kaptak meg s aminek kiadása a Társaság pénztárát egy fillérrel sem terhelte. Kinyomattuk továbbá az 1918 óta évről évre levéltárba helyezett titkári jelentéseket és új alapszabályainkat, ami elég szerény kiadvány volt és mégis másfél millió kiadással terhelte meg pénztárunkat.

Főéletnyilvánulásunk tehát, mint az előző években, most is a felolvasóülések tartása volt, amelynek mindig nagy közönsége nemcsak az erklöcsi sikert biztosította, hanem Jókai-ünnepünk s vidéki szerepléseink jövedelme legjelentékenyebb anyagi bázisunkká vált.

Összesen 12 felolvasóülést tartottunk, azok közül 10-et Szegeden s egyet-egyet Baján és Hódmezővásárhelyen.

Felolvasóüléseink időrendben így következtek egymás után:

1924 május 4. Gárdonyi Géza dicsőséges emlékezetének szentelt ünnepi ülés, a következő műsorral: 1. Elnöki megnyitó, tartotta *Szalay József dr.* 2. Gárdonyi Géza, tanulmány, írta és felolvasta *Vézner Károly*, 3. A szegedi Gárdo-

nyi, szabadelőadás, tartotta *Móra* Ferenc. Ünnepeinket megtisztelte megjelenésével *Molnár* Kálmán dr, az egri Gárdonyi-Társaság alelnöke és *Tordai* Ányos dr. főtitkár.

1924 október 26. 1. Vojtina új ars poetikája, írta és felolvasta *Juhász* Gyula. 2. *Rétiné* Bobár Irén három költeménye, felolvasta *Juhász* Gyula. 3. Dalolnak a rózsák, novella, írta *Réti* Ödön, felolvasta *Banner* János dr. 4. A lappok eredete és a magyarsághoz való viszonyuk, szabadelőadás, tartotta *Horger* Antal.

1924 december 7. 1. Elnöki megnyitó, melyet az elnöklő *Szalay* József dr. *Balassa* Ármin al-elnökünk emlékezetének szentelt. 2. *Kenedy* Géza dr.: Rajzok a régi Szegedről, — felolvasta *Banner* János dr. 3. Közvélemény és jogalkalmazás, — székfoglaló értekezés, tartotta *Menyhárth* Gáspár dr.

1925 január 25. Felolvasóülés *Homor* István elnöklésével. 1. A világirodalom a párisi békekötésekről, — tanulmány, írta és székfoglalóul felolvasta *Szádeczky* Lajos dr. 2. Vonaton, novella, írta és felolvasta Sz. *Szigethy* Vilmos. 3. A műszaki tudományok jelentősége és a természettudományokhoz való kapcsolata, székfoglaló tanulmány, írta és felolvasta *Thiering* Oszkár dr.

1925 február 18-án tartottuk a városi színházban a százéves Jókai emlékeztére szentelt diszülésünket, a város védnökségével, amely a maga részéről föl is kért bennünket az ünnep rendezésére, amely így Szeged hivatalos Jókai-ünnepévé vált. A város társadalmának minden osztályából való közönség zsúfolásig megtöltötte a színházat s egy külsőségeiben impozáns, hangulatában emelkedett ünnep benyomásaival hagyta azt el. Az elnöki megnyitót *Szalay* József dr. tartotta, *Juhász* Gyula ünnepi költeményét olvasta fel, *Móra* Ferenc pedig emlékbeszédet mondott. Aztán a Szegedi Filharmónikus Egye-

sület teljes zenekara előadta Fichtner Sándor 1848 című szimfónikus költeményét a szerző személyes vezényletével, a színház énekes személyzete pedig Jókai Cigánybárójának második felvonását adta elő. A teljes erkölcsi siker mellett az estély 1,500.000 korona tiszta jövedelmet is hozott a Társaság pénztárának.

1925 március 7-én Baján rendezett irodalmi művészestélyt a Dugonics Társaság, Sugár Frigyes operaénekes, a szegedi színház tagja szereplésével. Az elnöki megnyitót Szalay József dr. mondta, Juhász Gyula költeményeit olvasta fel, Tonelli Sándor és Móra Ferenc szabadelőadást tartottak. Bajai szereplésünk tiszta jövedelméül jutott pénztárunknak 7,438.000 korona.

1925 március 15-én a városháza dísztermében a szegedi Mikes-Társasággal közös emlékünnepelet rendeztünk, a melyen az elnöki megnyitót Szalay József dr., mint a Dugonics Társaság s az elnöki zárszót Menyhártth Gáspár dr., mint a Mikes-Társaság elnöke tartotta. Emlékbeszédet Tihanyi Béla dr. tagtársunk tartott Magyarország 1825—1848-ig cím alatt s Lengyel Vilmos, a városi színház tagja elszavalta Berzenyinek a »Magyarokhoz« című ódáját.

1925 október 11. Felolvasóülésünkön szerepeltek Szalay József dr.: Amerikai benyomások c. felolvasásával, míg Móra Ferenc a kunágotai lovassírokról tartott szabadelőadást, a leletek bemutatásával.

1925 október 25-iki felolvasóülésünkön Vidakovits Kamill dr. székfoglaló gyanánt Semmelweis élete és működése c. tanulmányát olvasta fel, míg Tonelli Sándor dr., Milyen lesz a világ ötven év múlva? címmel tartott szabadelőadást.

1925 november 7-én Hódmezővásárhelyen a Fekete Sas nagytermében rendeztünk irodalmi estét, amelyen Szalay József dr., Juhász Gyula

és *Móra* Ferenc szerepeltek. A város tanácsa felülfizetés fejében rólukról fizetett 1 millió koronát s ezzel együtt pénztárunk gyarapodása a kiadások levonása után 5,500.000 K volt.

1925 november 15.-i felolvasóülésünkön *Van Schalkné* Dina asszony, holland íróő Hollandia közéleti viszonyairól tartott magyar nyelvű felolvasást, *Móra* Ferenc pedig *Olasz mozaik* címmel szabadelőadásban számolt be olaszországi utazásairól.

1926 január 31.-én tartottuk utolsó felolvasó-ülésünket *Homor* István elnöklésével, ezen *Rigler* Gusztáv dr. tartotta meg székfoglalóját Veszteg-zár és rostély Szegeden 1738-ban c. művelődés-történeti tanulmányával, míg *Móra* Ferenc a betegségé miatt meg nem jelenhetett másik szereplő helyett, *Legendák az unokámról* címmel tartott előadásával szerepelt.

Meg kell említenem, hogy soron kívül is tartottunk két előadást, még pedig a szegedi ipartestületben, az ipartestület vezetőségének kérelmére, amely meghívásunkat azzal indokolta, hogy az iparosság is örömmel hallgatná a *Dugonics-Társaság* előadásait, de azok anélkül is oly látogatottak, hogy több közönséget a közgyűlési terem nem tud befogadni. A két előadás közül az egyiket az elnök, a másikat a főtitkár tartotta igen nagy és rendkívül érdeklődő és hálás iparos közönség előtt. Itt említem meg, hogy a fűtés jelentős költségeit megtakarítandó, egy felolvasó-ülésünket a kegyesrendi főgimnázium dísztermében, egyet a kereskedelmi és iparkamarában tartottunk meg, amiért a vendéglátó igazgató úrnak és *Tonelli* Sándor főtitkár úrnak, tagtársunknak, e helyen is köszönetet mondani kedves kötelességem.

Az egri *Gárdonyi-Társaság* még 1924-ben megkeresett bennünket, hogy csatlakozzunk egy akcióhoz, amelynek célja volna közös szervezetbe

tömöríteni a vidéki irodalmi és közművelődési egyesületeket és közös munkával ellensúlyozni az úgynevezett budapesti irodalom nem mindig üdvös hatását. Bár tisztában voltunk vele, hogy a cél, amilyen jószándékú, olyan megvalósíthatatlan, ennek a hangsúlyozásával kifejeztük abbeli készségünket, hogy szívesen résztveszünk egy erre vonatkozó eszmecserében, amelynek az ötletet fölvető testvér-társaság már a színhelyét is megállapította.

Egy évi várakozás után arról kaptunk értesítést, hogy az összejövetelet bizonytalan időre el kellett halasztani, mert négy-öt irodalmi egyesületen kívül a többi még csak választ sem adott. Ime, megint bebizonyosodott, amit mindig hangoztattunk, hogy irodalmi élet alapszabályos szervezkedéssel nem szabályozható, annak meg vannak a maga belső törvényei, hogy nincs külön budapesti és vidéki irodalom, csak magyar irodalom van, amelyet minden író a maga tehetsége szerint szolgál. A Dugonics-Társaság nem tűzött maga elé délibábos célokat, nem akart soha külön irodalmat teremteni, de a maga szerény eszközeivel elérte azt, hogy az utolsó tíz esztendő alatt kapcsolatot teremtett Szeged vidékével és a szomszédos városoknak valóban irodalmi centruma lett.

A lefolyt két év alatt szívélyes érintkezést tartottunk fönn egész sereg irodalmi egyesülettel, többek közt kapcsolatunk volt a Petőfi Társasággal, a Lafontaine Társasággal, az egri Gárdonyi Társasággal, a Gárdonyi Országos Irodalmi Társasággal, üdvözlöttük a jubiláló kassai Kazinczy Kör, a pozsonyi Toldi Kör, a Gyulán alakult Közművelődési Egyesületet, üdvözlő levéllel vetünk részt a debreceni Ady-ünnepen s *Banner* János titkárral képviseltettük magunkat a hódmezővásárhelyi Gonda József-emlékünnepen. Itthon képviselve volt társaságunk a mezőgazdasági in-

tézet megnyitásán, a Katholikus Növédő Csernoch-ünnepén, a piaristák Prelogg-ünnepén és a szegedi társadalom Herczeg-ünnepén, valamint az egyetem különböző ünnepein. Itt említem meg azt is, hogy a szegedi színház által kitűzött drámapályázat bíráló-bizottságában a város felkérésére *Juhász Gyula* és *Réti Ödön* tagtársunkkal képviselttük Társaságunkat s *Csengery János* tagtársunkkal ők voltak a bírálói a délvidéki főiskolai hallgatók irodalmi pályázatának is.

A dorozsmai járás főszolgabírája Társaságunkat kérte meg a járásban található népkönyvtáraknak erkölcsi és hazafias szempontból való felülvizsgálatára. A kérésnek a főtitkár tett eleget.

—

Igen tisztelt Közgyűlés, annak tradicionális bejelentésével, hogy a főtitkár a lefolyt két év alatt 193 aktát iktatott be s az mind el van intézve, be is fejezhetném jelentésemet. Azonban van egy elintézetlen aktám, amelynek végérvényes elintézésére az igen tisztelt közgyűlés hivatott s amelyet érthető okokból eddig elhallgattam az elnök úr elől is, mert attól féltem, hogy annak lezárása elé ő csupa baráti szeretetből olyan akadályokat gördít, amiket nehéz lesz nekem kikerülnöm.

Igen tisztelt közgyűlés, innen-onnan 24 éve vagyok tagja a Dugonics-Társaságnak s ebből 22 évet szolgáltam, mint titkár, talán több jószándékkal, mint eredménnyel, de mindig igaz szeretettel a Társaságnak, amellyel egy voltam jóban-rosszban. Amikor meghatott hálával köszönöm meg azt a tisztességet, amely a Társaság révén rám is háramlott s azt a megértést, amellyel a Társaság tagjai mindig segítségemre voltak szerény ügyköröm ellátásában, szabad legyen kérem elszánással azt kérnem, hogy most már méltóztassék nekem megadni az obsitot és a főtitkári

állásból kegyelemben elbocsátani. Sok gondú, sok kötelességgel megterhelt ember vagyok, az idő is eljárt rajtam, egy kicsit el is fáradtam s ott könnyíték magamon, ahol legkönnyebb lesz pótolni. Ha azt látnám, hogy hiányomat meg fogja érezni a Társaság adminisztrációja, akkor még úgy sem mennék el, ha küldenének. De hála Istennek, a Társaságunk biztosan megy előre a maga jól kiépített sínein, csak egy nélkülözhetetlen embere van, az elnök-masiniszta, mellette a főtitkári tiszteet bárkinek könnyű lesz ellátni s addig, míg a közgyűlés véglegesen betölti, zökkenő nélkül helyettesíthet engem.

Tisztelettel kérem, hogy jelentésemet ezzel a záradékkal együtt tudomásul venni méltóztassék.

Móra Ferenc,
főtitkár.

Titkári jelentés 1926-ról.

Igen tisztelt Közgyűlés!

Az a jelentés, amellyel ezidei társasági évünk szombatján a tisztelt tagtársak elé állok az elnökség nevében, egészen rövid lesz. Nem azért, mert messzi idegenben írom a számadást, hanem, mert úgynevezett eseményekben, amelyek felfűszárthatók lennének az író mesterség sallangjával, nem bővelkedett ez az évünk. Ha van valami igazság abban a Jókai-szentenciában, hogy azok a boldog népek, amelyeknek nincs történetük, akkor ennek a kis irodalmi provinciának, amelyet mi lakunk, boldog esztendeje volt az idén. Zajtalan, harctalan, nyugvópont az előbbi évek megpróbáltatásai után, amikor existenciánkért kellett küzdenünk, mert különféle veszélyek közt forogtak társaságunknak három évtizeden át gyűjtött erkölcsi és anyagi javai és a jövő ciklusok előtt, amelyekben megfrissült erőnkkel új területeket kell ekénk alá vonnunk és az idők szelleméhez alkalmazkodva talán új feladatokat is venni magunkra a régiek mellé.

A régi mezőkön való csendes szántás-vetés esztendeje volt az idei s az az állandó, nagy, páratlanul hűséges és hálás közönség, amelyet éppen a legnehezebb esztendőkben nevelt magának a Dugonics-Társaság, bizonyosságot tehet róla, hogy munkánk nem maradt meddő, mert aratásunk a lelkek ezreit elégíti ki a tudományos irodalom kenyérével és a szépirodalom kalácsával. Ezt a munkát, mint felolvasóüléseink ismertetéséből kiderül, terjedelemben már nem igen lehet fokozni, ellenben föl lehet vetni azt a kérdést, ami tagtársaink körében időnként föl is vetődik,

nem lehetne-e újra életre ébreszteni társaságunknak azt a hivatását, amelyet a múltban pályadíjak kitűzésével és irodalmi művek kiadásával teljesített? A kérdés gyakorlati részét elintéztén azzal a kényszerű válasszal, hogy minden erőnek olyan bázis a feltétele, amilyennel társaságunk még mindig nem rendelkezik, szabad legyen érintenem a kérdés elvi oldalát is. Amikor a Dugonics-Társaság megalakult, a középiskolákon kívül úgyszólván egyedül szolgálta Szegeden a magasabb kultúra ügyét s ennek tudata vezette célkitűzéseiben is. Azonban a gyakorlat azt mutatta, hogy irodalmi pályázataink vagy meddők maradtak, vagy — igen kevés kivételtől eltekintve — alig érték meg a rájuk fordított fáradságot; vegyes tartalmú, sok költségbe került évkönyveink pedig talán éppen vegyes tartalmuk miatt, amelyekben az értékek elkeveredtek a kérészéletű írásokkal, felvágatlanul kerültek az antikvárium polcaira s onnan kilóval mérve kerültek gyakorlati forgalomba. Ez nem jelenti azt, hogy nagyon indokolt esetekben, a Társaság, amennyiben ereje engedi, ne hirdessen pályázatot s ne vállalja magára abszolút értékű irodalmi publikációk kiadását, legyenek azok tudományosak vagy szépirodalmiak. A magam részéről például a Dugonics-Társaság feladatának, sőt kötelességének tartanám *Tömörkény István összes műveinek egyöntetű kiadását*, ami emlékének élő szobrát jelentené s ami annál is indokoltabb volna, mert Tömörkény könyvei nagyrészt elfogytak s új kiadásuk jogát vagy vissza lehetne venni a kiadóktól, vagy rákényszeríteni őket új kiadásokra.

Addig azonban, míg anyagi megerősödésünk képessé tesz bennünket ilyen vállalkozásokra is, én társaságunk főfeladatát az előszóval való működésben, a minél több és minél nívósabb felolvasóülések rendezésében látom. Irodalmat ma már egy irodalmi társaság se csinál, a legelőkelőbb-

bek sem; — az irodalmat az írók csinálják, akár tagjai az irodalmi társaságoknak, akár nem. Az irodalmi társaságoknak pedig az a nagyon fontos hivatásuk, hogy közvetítők legyenek az irodalom és a közönség közt, hogy a lelkekben felébreszszék és ébren tartsák az irodalom szeretetét s erre minden alkalmat felhasználjanak, álljanak annak központjában akár élő írók, akár olyanok, akik halálukban halhatatlanná váltak.

*

Mielőtt részletesen ismertetném utolsó közgyűlésünk óta tartott felolvasóüléseinket, előre kell bocsátanom, hogy azok közt a vidéket csupán Szentes képviseli, ahol úgy a hivatalos vármegye és város erkölcsi és anyagi támogatásával, mint a társadalom legélénkebb részvételével mutatkozott be a Dugonics-Társaság. A környékbeli többi meghívásnak különböző okokból nem tehattünk eleget — vagy magunk is akkor tartottunk felolvasó ülést, vagy szereplésre felkért tagjaink elfoglaltsága jött közbe, — azonban az elnökség ígéretet tett a jövő évi vendégszereplésre, aminek beváltását a Társaság anyagi és erkölcsi érdekei egyaránt kötelességünkkel tesszik.

Ezek előrebecsátása után van szerencsém a múlt közgyűlés óta tartott 6 felolvasóülésünkről a következőkben számolni be:

1926 február 28. Elnök Szalay József dr. 1. Márikának anyja ke'l. Novella, ír'a és felolvas'ta Réti Ödön. 2. A jogfolytonosság, székfoglalóul írta és felolvas'ta Kolosváry Bálint. 3. Hegyi István: A részeg Cziczka (rajz).

Szentesen 1926 március 27-én. 1. Szalay József dr. elnöki megnyitója: A közművelődési egyesületekről. 2. Az eljövendő idők meséje. Gazdasági és technikai fejlődésünk útjai. Előadta Tonelli Sándor dr. 3. Költemények. Felolvas'ta Juhász Gyula. 4. Aktuális irodalmi kérdések. Szabad előadás. Tartotta Móra Ferenc.

1926 március 28-án. 1. Szalay József dr. Elnöki megnyitó. 2. Csengery János dr.: Euripides gondolatvilága. 3. Czímer Károly dr.: Dugonics a vakációban. 4. Herczeg Ferenc: Az író önmagáról. Visszaemlékezések.

1926 április 25-én. Széchenyi emlékünnepély. 1. Elnöki megnyitót mondott Szalay József dr. 2. Imre Sándor dr.: Széchenyi és a magyar megújulás. 3. Juhász Gyula: Férfiat énekelek. Ünnepi költemény. 4. Móra Ferenc: Szeged Széchenyi korában.

1926 november 14-én. Szalay József dr. elnöklésével. 1. Juhász Gyula: Szonettkoszorú. 2. Buday Árpád dr.: Mi lesz velünk? (Székfoglaló) 3. Réti Ödön: Egy szegény ember története.

1926 december 8-án, Homor István elnöklésével. 1. Raggamby András: Az utolsó óda (Novella), Baleset (Novella). 2. Medgyaszay István: A nemzeti művészetről. 3. Banner János dr.: János bácsi (rajz).

Irodalmi és társadalmi ünnepek egész sora zajlott le a múlt évben országos és helyi vonatkozásban, amelyeken képviseltette magát Társaságunk. Kitünő tagtársunk, Csengery János dr. ötvenéves tanári jubileumán és a Szegeden gyűlésező Luther-Társaság ünnepén a főtitkár mondott köszöntőt. Részint a Társaság képviseltetésével, részint üdvözlő iratokkal vettünk részt az alsóvárosi templom jubiláris ünnepén, a szegedi siketnéma intézet jubileumán, a balatonfüredi Blaha-emlék leleplezésén, Deréki Antal, régi nagyérdemű színészünk ünneplésén, aki annakidején Szeged kulturáját is szolgálta s a Petőfi Társaság ötvenéves jubiláris ünnepén.

*

Igen tisztelt Közgyűlés, alapszabályaink értelmében kötelességem jelentést tenni legutolsó, 1926 február 28-án tartott közgyűlésünk határozatainak végrehajtásáról is. Ilyen határozat csak

egy volt. Éppen az én indítványomra a közgyűlés kötelességévé tette az elnökségnek, hogy minden évben szentelje felolvasóülése egy pontját névadó patrónusának, Dugonics András emlékeztének. A közgyűlés eme határozatának mai felolvasóülésünkön tesz eleget az elnökség.

Ugyanez a közgyűlésünk választotta meg rendes tagokká *Bibó Istvánt*, *Buday Árpádot*, *Csaba Jenőt*, *Hegyí Istvánt*, *Imre Sándort*, *Kovács Ferencet*, *Polner Ödönt*, vidéki taggá *P. Gulácsy Irént*, tiszteletbeli tagokul *König Pétert* és *Nyilassy Sándort*.

Egy rendes tagsági helyet az ötvenből nem töltött be s mivel évközben helybeli rendes tagjaink sorából *Thiering Oszkár*, *Tihanyi Béla* és *Vézner Károly* elköltöztek Szegedről, ezidőszent a társaságnak 46 rendes tagja van, ezen a közgyűlésen betöltendő tehát 4 rendes tagsági hely. Az igazgató-tanácsba a közgyűlés *Dézsí Lajos dr.-t* és *Thiering Oszkárt* választotta be, póttagokul *Csonka Ferencet* és *Pazár Bélát*, akik *Vézner Károly* és *Thiering Oszkár* elköltözése folytán igazgatósági tagoknak hivattak be; végre számvizsgálóknak megválasztattak: *Csefkó Gyula* és *Falta Marcell dr.*

Ezek szerint a tisztikar tagjai jelenleg a következők: Elnök: *Szalay József dr.*; alelnök: *Homor István*, (a másik alelnöki hely betöltetlen); főtitkár: *Móra Ferenc*; titkár: *Banner János dr.*; pénziáros: *Sebestyén Károly dr.*; ellenőr: *Czimer Károly dr.*; igazgatósági tagok: *Csengery János dr.*, *Csonka Ferenc*, *Dézsí Lajos dr.*, *Fekete Ipoly*, *Juhász Gyula*, *Kiss Ferenc*, *Pazár Béla*, *Réti Ödön*, *Sz. Szigethy Vilmos*, *Tonelli Sándor dr.* Igazgatósági póttag: betöltetlen két hely. Számvizsgálók: *Csefkó Gyula*, *Falta Marcell dr.*, *Kertay Viktor*.

*

Igen t. közgyűlés, alapszabályaink értelmé-

ben ez a tisztikar három évi működés után most leteszi mandátumát s helyet ad új három esztendőre a most választandó tisztikarnak.

Amikor a támogatásért munkánk vitelében mindnyájunk nevében köszönetemet fejezem ki, méltóztassék megengedni, hogy a jelentés tevő főtitkár külön is elköszönhessen, — nem a tagtársaktól, hanem a közgyűléstől, amelyhez ezúttal terjeszti be utolsó, tizedik főtitkári beszámolóját. Elfoglaltságomra és sűrű betegeskedésemre való tekintettel én már legutóbbi közgyűlésünkön lemondottam, de akkor a T. Közgyűlés, nem akarván a ciklus-közben személyi változást, nem fogadta azt el. Most, hogy mandátumom önmagától megszűnt, — a főtitkári teendőket az utolsó évben tulajdonképp az elnök ur látta el példás főtitkári szorgalommal, — legyen szabad nekem külön búcsút vennem, tekintettel arra, hogy húsz éve szolgálom titkári állásban a Társaságot, tíz évig, mint osztály titkár, tíz év óta, mint Tömörkény István örököse. Nem mindent láttam el úgy, ahogy szerettem volna, de ami tőlem telt, annak eleget tettem. Fekete hajjal kezdtem, fehér hajjal kérem az obsitot, köszönettel a húszévi bizalomért s azzal az ígérettel, hogy közlegényi sorban ha nem is több sikerrel, de ugyanazzal a hűséggel fogom szolgálni Társaságunkat.

Móra Ferenc,
főtitkár.

Titkári jelentés 1927-ről.

Tisztelt Közgyűlés!

Egy esztendeje lesz a jövő hónapban, hogy a Társaság új tisztikart választott. Ezt mondhatná a krónikás, aki végig böngészné a közgyűlésről felvett jegyzőkönyvet. A betű szerint igazat is mondana, de valójában nagyot tévedne. Új név nagyon kevés kerül az új tisztikarban. Mind csupa régi, kipróbált munkása a Társaságnak, kik közül nem egy dicsekedhetik azzal, hogy már második decenniumát is megérte annak, hogy a Társaság hajójának parancsnoki hídja közelében nézheti azt a mindig biztos kézzel irányított munkát, amely kezdettől fogva jellemezte a Társaság elnökeit, akiknek e tekintetben is méltó követője s immár tíz év óta a Társaság lelke a mai elnök is.

Új név a titkáré, aki a megválasztása pillanatában is érezte azt, hogy nehezen teljesíthető feladatot róttak a vállaira. Titkárnak lenni egy egyesületben, ahol maga az elnök is a Társaság első munkásának tekinti magát, nem nagy feladat, de méltóan betölteni egy olyan titkári széket, amelyen harmincöt esztendőn keresztül elismert nevek ültek, merész vállalkozásnak látszik. Harmincöt esztendővel ezelőtt Békefi Antal, majd Tömörkény István, az utóbbi tíz esztendőben pedig Móra Ferenc készítették azokat a titkári jelentéseket, amelyeknek meghallgatása valószínű irodalmi műélvezet volt a Társaság, más helyen sablonos közgyűlésekre összeülő tagjai számára. Harmincöt éven keresztül a költészet aranytollú madarának finom tollaiból készült eszköz róttá papírosra a jelentéseket, a harmincha-

todiktól kezdve a régi krónikásokhoz illő, nehézkes kézzel faragott lúdtoll fogja egymásmelé írni az évek történetét s ha itt-ott lendület lesz a jelentésekben, azt nem a költészet, hanem az elvégzett munka szépsége fogja megadni. Ennek a lendületnek megadására kérem a Társaság minden egyes tagjának szíves közreműködését.

A Társaság alakulásának 30. évfordulóján *Móra* Ferenc azt mondta titkári jelentésében, hogy »ha előbb nem, az ötvenedik évfordulóra bizonyosan meg fogja íratni a Társaság a saját történetét, s az akkori titkárnak gondja lesz, előkeresni a Társaság apját, anyját, keresztlevelét, az első irkáit, sőt még az újraoltási bizonyítványát is.« Nem szándékozom elébe vágni annak az eljövendő férfiúnak, aki ezt 15 év múlva, vagy esetleg hamarabb is megteszi, de a kultuszkormány érdeklődése, amellyel egy névtelennek a szegedi egyetem hallgatói részére annak idején tett 6000 koronás alapítólevelének másolatát több ízben is kereste, alkalmat nyújtott arra, hogy a Társaság írártárát átnézzem s néhány adatot közölhessek belőle a 35. évről szóló jelentésben. Megállapítottam azt is, hogy az 1922. évi titkári jelentés nem sorolta fel mindazokat az okmányokat, a melyet az eljövendő historikusoknak meg kell keresniök. Nem csak az apára, anyára, de a keresztszülőkre is szükség lesz a megírásnál, de a keresztszülők ajándékaira minden esetre, ami valamikor sok reményt ébresztett s ma alig ér többet a Jószív, Vöröskereszt, Bazilika sorsjegyeknél, amelyekkel a keresztszülők szoktak kedveskedni a már bölcsőjében is értékpapír tulajdonos keresztgyermeknek.

Azok közül, akik 1892-ben létrehívták a Társaságot, ma csak *Csonka* Ferenc van életben, azok közül pedig, akik még abban az évben tagjai lettek a Társaságnak, csak ketten: *Czimer* Károly és *Thomay* József. Előttük hajtotta meg a Társa-

ság az elismerés zászlaját, akkor, amikor a múltévi közgyűlésen mindhármójukat tiszteleti tagjává választotta. Megtisztelni akarta bennök nemcsak a saját, érdemekben gazdag munkásságukat, de azok szellemét is, akik már túl vannak minden irodalmi és tudományos vitán s egy békésebb világból nézhetik, hogy az általuk alapított Társaság nehéz viszonyok közt is híven kitart eredeti céljai mellett s tőle telhetőleg igyekszik előbbre vinni ennek a városnak a kulturáját.

Harmincöt év alatt a Társaság 214 felolvasó-ülést tartott, melyeken 828 felolvasás hangzott el. Hogy milyen eredménnyel, azt legjobban a felolvasóülések látogatottsága mutatja, melyről lejjebb még szólni fogunk. Tagjaink száma 161 volt.

Ma már nem a mi Társaságunk az egyetlen, amely Szeged kulturájának előbbreviteléért harcol. Erősen megszaporodott azoknak az intézményeknek és egyesületeknek a száma, melyek ennek a munkának osztályos társaivá lettek. S ha elfogulatlan szemmel nézzük azok célkitűzését, köztük a legutóbb alakult Alföldkutató Bizottságét is, megállapíthatjuk, hogy eddig még nem vetettek fel olyan kérdést, amely harmincöt esztendő alatt a Társaságot is ne foglalkoztatta volna. Ebben a tekintetben legyen szabad azokra a kiadványokra hivatkozni, amelyeknél mindig Szeged lebegett a Társaság szemei előtt. Sokkal jobban ismeri a Társaság minden egyes tagja ezeket a munkákat, semhogy szükséges volna névszerint is megemlíteni. De utalnom kell itt éppen a 30. év titkári jelentésére, amelyben világosan meg van mondva, hogy »Ami a Társaság körébe tartozó önálló tudományos munkásságot illeti, amit pályadíjak kitűzése, vagy meghívás által szoktunk előmozdítani, szabad legyen ismételtlen rámutatni arra, hogy e tekintetben véleményem szerint lehetőleg Szeged területén kell maradnunk, először azért, mert igazán maradandó értékűt

legkönnyebben így produkálhatunk, másodszor azért, mert ha mi nem végezzük el ezt a munkát, senki se fogja megcsinálni, harmadszor, mert amikor Szeged történetére, természeti viszonyaira, folklorjára, szociológiájára vonatkozó részletmunkákat produkálunk, amelyek a mi szerény anyagi eszközeinkkel is elvégezhetők, akkor egyszerre teszünk szolgálatot a városnak, amely törekvéseinknek mindig megértő pártfogója volt és a magyar tudománynak is, amelynek legtöbb ágában Szeged ma is fehér folt.»

Jól esik megállapítani, hogy bárki nyúljon is hozzá ezekhez a kérdésekhez, annak el kell ismernie, hogy a Dugonics Társaság ebben a tekintetben is felismerte hivatását s tőle telhetőleg igyekezett is azt megvalósítani. Hogy többet nem tehetett, az nem a feladat felismerésének, hanem az anyagi eszközöknek hiányán múlt. A levéltár adatai sokat tudnának ezen a téren is mondani.

Szükségesnek tartottam ezt elmondani azért, mert egy tudományos és irodalmi centrumból nézve az ilyenfajta törekvéseket, a vidékiesség nem mindig hízelgő bélyegével szokták illetni, anélkül azonban, hogy ezeknek a kérdéseknek megoldásával onnan bárki is foglalkoznék. Ott és azzal az eszközzel kell mindenkinek az egyetemes kultúra szolgálatába állani, ahol él, amellyel minden pillanatban szabadon rendelkezik. Ezt tette a Dugonics-Társaság harmincöt éven át s ezt kell tennie a jövőben is.

Rátérve a Társaság 1927. évi működésére, kegyelettel kell megemlékeznem egyik köztisztelőtben álló tiszteleti tagtársunk elhunytáról. Február 26-án halt meg *Káplány Géza*, nyugalmazott ítélőtáblai bíró. Elnökünk az özvegyhez intézett levélben fejezte ki a Társaság mély részvétét. Emlékét kegyelettel őrizzük.

A Társaság ügyeinek intézésére az elmúlt év folyamán négy igazgatósági, egy rendes és egy

rendkívüli közgyűlést tartottunk. Az igazgatósági üléseken intéztük el azokat az ügyeket, amelyek halasztást nem szenvedhettek s ugyanezek az ülések vettek jóváhagyó tudomást azokról a dolgokról, amelyeket sürgősségükre való tekintettel az elnökség a saját hatáskörében intézett el.

Március 2-án tartott igazgatósági ülésünk a Városi Színházban rendezett Rákosi-jubileumi előadás rendezésében való részvétel kérdését beszélte meg s a dolog elintézését Csengery János elnöklése mellett Juhász Gyula, Réti Ödön és Sz. Szigethy Vilmos igazgatósági tagokra bízta.

Április 4-én tartott igazgatósági ülésünk a rendes közgyűlés előkészítésével foglalkozott.

Május 24-én tartott igazgatósági ülésünkön a közgyűlés két határozatának végrehajtását beszéltük meg. Az igazgatóság felkérte Juhász Gyulát a *Tömörkény-életrajz* megírására, amiről külön fogok jelentést tenni, és a Lázár jutalomdíjat, a piarista gimnázium igazgatóságával egyetértve, Reé Andor VIII. o. tanulónak ítélte oda.

Október 21-én tartott igazgatósági ülésünk a rendkívüli közgyűlés előkészítésével foglalkozott. Ezen az ülésen mutatta be Juhász Gyula az életrajz elkészített vázlatát. Ugyancsak ekkor tárgyalta Lugosi Dömének beadványát, melyben a Dugonics életrajzának újabb megíratását s a Széchenyi-könyvtárban lévő kéziratoknak a Somogyi-Könyvtár részére való lemásolását javasolta. Elhatározta az igazgatóság, hogy egy, az újabban felmerült adatokkal is kibővített életrajz megírásának gondolatát annyival is inkább ébren tartja, mivel a Dugonics-kultusz ápolását mindenkor első kötelességének ismerte s mivel a Társaság által megíratott Prónay-féle életrajz már teljesen elfogyott. Szükségesnek tartja s minden lehető elkövet, hogy Dugonics munkáinak kritikai kiadását illetékes helyen megsürgesse, mert anyagi erőhiányában a kiadásra nem vállalkozhatik. Szüksé-

gesnek vélte az igazgatóság, hogy Dugonics kézírásos munkái a Somogyi-Könyvtár részére le-másoltassanak.

Ezek az üléseken jelentette be az elnökség, hogy a Társaság különböző alkalmakra meghívót kapván, minden alkalommal képviseltette magát. Február 20-án a makói MANSz ünnepségén, ahol illusztris tiszteleti tagunk, Szabolcska Mihály is közreműködött, a Társaságot az *elnök* és *Tonelli* Sándor igazgatósági tag képviselték. Május 7-én a Petőfi-Társaság Szegeden tartott jubiláris ünnepségén képviselőnkben az elnök jelent meg, aki üdvözölte is a jubliáló Társaságot. A piaristák záróünnepélyén, a Lázár-jutalom kiosztásánál képviselőnkben *Csejki* Gyula tagtársunk jelent meg. Október 27-én tartott Ády-ünnepélyen a Társaságot *Csejki* Gyula, *Fekete* Ipoly és *Orbán* János tagtársunk, illetőleg igazgatósági tagok képviselték. Levélben üdvözölte az elnök a 30 éves írói jubileumát ünneplő Lampérth Gézát.

Minden irodalmi társasággal, amellyel ezideig összeköttetésben állott, ez évben is érintkezésben volt a Dugonics-Társaság, sőt néhány most alakuló egyesületnek is segítségére volt alapszabályainak megküldésével.

Rendes évi közgyűlésünket április 24-én tartottuk. Ezen a közgyűlésen az alapszabályok értelmében újra kellett alakítani a Társaság tisztkarát és választmányát. Ennek a közgyűlésnek számolt be utoljára a Társaságnak, közel húsz évig titkára, majd főtitkára, *Móra* Ferenc, aki Abbáziából küldött titkári jelentésében visszavonhatatlanul kérte a további működés alóli felmentését. A közgyűlés nem szívesen bár, de kénytelen volt a kérésnek engedni s mikor a hosszú időn keresztül kifejtett működésért őszinte köszönetét fejezte ki, egyúttal megtalálta a módját annak, hogy *Móra* Ferenc érdemei elismertesse-

nek. A választások során abba az alelnöki székbe ültette, amelyet *Balassa Ármin* halála óta, a boldogult iránti tiszteletből nem töltött be. Így a Társaság régi tagoltsága szerinti egyik alelnöki helyet azzal a férfiúval töltötte be, aki azon a helyen méltóképen reprezentálja a szépirodalmat. A tisztikart és az igazgatóságot a következőképpen alakította újra a közgyűlés. Elnök: *Szalay József dr.*, alelnökök: *Homor István* és *Móra Ferenc*, titkár: *Banner János dr.*, pénztáros: *Sebestyén Károly dr.*, ellenőr: *Csejfkó Gyula dr.*, az igazgatóság tagjai: *Csengery János dr.*, *Décsi Lajos dr.*, *Fekete Ipoly*, *Juhász Gyula*, *Kiss Ferenc*, *Pazár Béla*, *Réti Ödön*, *Sz. Szigethy Vilmos*, *Tonnelli Sándor dr.*, *Kolosváry Bálint dr.*, igazgatósági póttagok: *Horger Antal dr.* és *Orbán János dr.*, számvizsgálók: *Bucsy István*, *Falta Marcell* és *Kertay Viktor*. A közgyűlés töltötte be a megüresedett tagsági helyeket s a főtitkár indítványára megbízta az igazgatóságot, hogy a Tömörkény-életrajz megírására nézve a szükséges lépéseket tegye meg. Kimondotta azt is, hogy a Társaság fennállásának 35 éves jubileumát ünnepi közgyűlés keretében üli meg, melynek előkészítésével az igazgatóságot bízta meg.

Ezt a rendkívüli közgyűlést október 23-án tartottuk meg. Nem zajos külsőségekkel ünnepeltünk, hanem ázzal óhajtottuk e napot emlékeztessé tenni, hogy a Társaság büszkeségének, hosszú ideig főtitkárának s a magyar irodalom nagy értékének, Tömörkény Istvánnak életrajzát megírattuk. Az elnöki megnyitó ennek bejelentése mellett melegen ünnepelte a 25 éves írói jubileumát ülő *Móra Ferencet*, aki kitért a zajosabb konvencionális ünneplés elől s ünnepelte a közgyűlésen jelenvolt egyetlen nőtagját, a magyar irodalomnak Szegedről származó másik büszkeségét: *P. Gulácsy Irént*. Olyan volt ez az ünnep, mint a férfikora java idejét megérvő komoly em-

ber születésnapja, amelyen nem hívalkodik azzal, hogy mit tett idáig, de lelke mélyében érzi a születésével rászakadt kötelességét s az ünnepeltetés idején is annak teljesítésére gondol.

A Társaság működésének arról a részéről is meg kell emlékeznünk, amely állandóan a nagyközönség nyilvános ítélete alatt áll. S ha ítéletnek vesszük a gyűléseken mindig nagy számmal megjelent érdeklődő közönséget, úgy teljes mértékben meg lehetünk elégedve ezzel a kritikával.

Kétségtelen, hogy a Dugonics-Társaság felolvasásai ma nem azzal a szemmel ítéelhetők meg, mint a háború előtti felolvasások. Akkor, úgyszólván, egyedül állott a Társaság s néhány, valóban ritkán előforduló felolvasástól tekintve, alig-alig volt valami, ami a nagyközönség ilyenirányú érdeklődését kielégíthette volna. Természetesnek vehető tehát, hogy a közönség érdeklődése egyedül a Társaság felolvasó ülései felé fordult s csak azokat látogathatta. Ma megváltozott a helyzet s a Társaság mellett alakult más egyesületek is tevékenyen vesznek ki a maguk részét a közönség tanításából és szórakoztatásából. Különösen megváltozott a helyzet az egyetem Szegedre kerülésével, amellyel egyidejűleg kezdte meg működését az Egyetem Barátok Egyesülete, négy szakosztályával s az Erdélyt ismerető Mikes Társaság felolvasásaival. Annak ellenére, hogy ezeknél az egyesületeknél rendezett felolvasások s előadások egyrésze is igen szépszámú közönség előtt folyik, a Dugonics-Társaság közönsége nem hogy nem fogyott meg, de állandóan szaporodik s akkor is látogatja a felolvasóüléseket, amikor nem a legelismertebb előadók jelennek meg a felolvasóasztalnál. Azt mutatja ez, hogy az elnökség megtalálja azt, ami a nagyközönség érdeklődését kielégíti. Ha még azt el lehetne érni, hogy a felolvasóülések idő-

pontjában a többi egyesületekkel megállapodva lehetne eljárni, hogy ne minden előadás a hónap utolsó vasárnapjára esnék, hanem arányosan lenne elosztva minden vasárnapra, azt hiszem, minden felolvasás a mieinkhez hasonló módon megtalálhatná a maga közönségét. Szükségesnek tartottam ezt azért megemlíteni, mert évek sora óta tapasztalom, hogy minden ugyanarra az egy napra szokott összetorlódni.

Az elmúlt évben 10 felolvasóülést tartottunk. Ezek közül háromnak ünnepi jellege volt. Felolvasóülés keretében hódoltunk halála 10 éves fordulóján Tömörkény István, Szeged nagy fia, Társaságunk és a magyar irodalom örök büszkesége tisztelettel őrzött emlékének. Felolvasóülésen emlékeztünk meg a Beethoven-centennáriumról is és rendkívüli közgyűlésünk napján, a Társaság 35 éves fennállása ünneplésével egyidőben, felolvasóülésen ünnepeltük alelnökünknek, Móra Ferencnek 25 éves írói jubileumát s ünnepeltük a magyar irodalom ma élő legnagyobb nőíróját, az ez alkalomra közénk érkezett Gulácsy Irént.

Felolvasóüléseink sorrendje a következő volt:

Január 30-án. 1. *Szenttamássy Alma*: Versek. Bemutatta Juhász Gyula. 2. *Vámos Ferenc* vendég: A szegedi városháza és szerepe Lechner Ödön művészetében. 3. *Hegyi István*: Borcsa. Paraszt történet.

Február 27-én. 1. *Rexa Dezső*: Egy német hercegnő XIV. Lajos udvarában. 2. *Kisteleki Ede*: Költemények. 3. *Dr. Polner Ödön*: Nemzeti önerőnk és állami létünk. 4. *Rexa Dezső*: Irodalmi pletykák.

Március 13-án. 1. *Dr. Lugosi Döme*: Az első szegedi színház. Egy századforduló kulturképe. 2. *Mészöly Gedeon*: Zrinyi Szigeti veszedelmének átdolgozása. 3. *Dr. Imre Sándor*: Nemzedékek ellentéte.

Március 25-én. Beethoven emlékünnepély. 1. Szalay József dr. elnöki megnyitója. 2. Juhász Gyula: Óda Beethovenhez. 3. König Péter: Beethovenről. 4. Dr. Tonelli Sándor: Beethoven és kora.

Április 24-én. Tömörkény István halálának 10 éves fordulója alkalmával tartott emlékünnepély. 1. Szalay József dr. elnöki megnyitója. 2. Banner János dr. felolvasása Tömörkény novelláiból: Fecskék, Városi megbízások, Öregember napáldozatja. 3. Juhász Gyula: Tömörkény művészete. 4. Móra Ferenc: Tömörkény című költeményét felolvasta Banner János dr. 5. Juhász Gyula: Tömörkény lócáján. (Vers.) 6. Móra Ferenc: Tömörkény a poszton; felolvasta az elnök.

Május 8-án. 1. Zolnai Béla dr.: A kettészakadt irodalom. 2. Raggamby András novellái: A párba, A selyemkendő. Felolvasta az elnök.

Május 15-én. 1. Csengery János dr. Magyar Pyndaros. 2. Csaba Jenő: Hydajet. (Elbeszélés.) 3. Móra Ferenc: Tanulmányi kirándulás; humoroszk, felolvasta az elnök. 4. Szalay József dr.: A szerelem bolondjai. (Rajz.)

Október 23-án. A Társaság fennállásának 35 éves jubileumán. 1. Szalay József dr. elnöki megnyitója. 2. P. Gulácsy Irén: Üzennek a váradi tornyok. 3. A jó öreg Dugonics. Móra Ferenc előadása Dugonics Példabeszédeiről.

November 27-én. 1. Czimer Károly dr. felolvasása: A régi szegedi szalonélet. 2. Györffy István dr.: A »Déli végek« virágtalanjai. 3. Raggamby András: Réti sasok. Fejezetek egy készülő diákgregényből. Felolvasta az elnök.

December 18-án. 1. Mally Ferenc dr.: A magyar és az olasz romantikáról. 2. Csaba Jenő dr.: Kolozsvári János diák. 3. Kovács Ferenc dr.: A nők és a gazdasági élet.

Múlt évi közgyűlésünk, az elnökség és igazgatóság előterjesztésére elhatározta, hogy Móra

Ferenc főtitkár javaslatát magáévá téve, megíratja néhai főtitkárának, *Tömörkény Istvánnak életrajzát*. E határozat alapján az igazgatóság a szokásos pályázat mellőzésével az életrajz megírására Juhász Gyula tagtársat kérte fel, azzal, hogy a tervezetet és egy kidolgozott részt a Társaság 35 éves fennállása megünneplésére október közepén tartandó rendkívüli közgyűlésre mutasson be. Juhász Gyula a felkérésnek eleget tett s a tervezetet, egy kidolgozott részlettel együtt a rendkívüli közgyűlésnek be is mutatta. Az igazgatóság előterjesztésére a rendkívüli közgyűlés köszönetet szavazott a bemutatott életrajz megírásáért s a kézirat beadásának határidejéül a jelen közgyűlés hónapjának első napjait jelölte meg. A kéziratot Juhász Gyula a kijelölt időben az elnökségnél beadta s így az életrajz kiadásáról a rendkívüli közgyűlésen hozott határozat értelmében a jelen közgyűlésnek lesz kötelessége határozni.

Mult évi közgyűlésünk négy tagsági helyet töltött be, amelyek közül egy már az előző évben sem volt betöltve, három pedig *Thiering Oszkár*, *Tihanyi Béla* és *Vézner Károly* tagtársak elköltözése folytán üresedett meg. Az üres helyekre a közgyűlés *Lugosi Döme dr.*, *Málly Ferenc dr.*, *Mészöly Gedeon* és *Zolnai Béla dr.* tagtársakat választotta meg. Ezzel a választással a Társaság alapszabályaiban meghatározott taglétszám teljessé lett volna, de az igazgatóság előterjesztésére három legöregebb tagtársunkat, akik a Társaság bölcsőjénél is ott állottak, azzal tisztelte meg a közgyűlés, hogy tiszteletbeli tagjai sorába választotta. Így tiszteletbeli tagok lettek: *Czimer Károly dr.*, *Csonka Ferenc dr.* és *Thomay József*. A tagok sorából elköltözött s így vidéki taggá lett *Rigler Gusztáv dr.*, tagságáról lemondott *Mészöly Gedeon dr.* Így tehát öt rendes tagsági

hely van üresedésben, amelynek betöltése a jelen közgyűlés feladata lesz.

Igen tisztelt Közgyűlés! Beszámoltam arról az esztendőről, amely sem többet, sem kevesebbet nem dolgozott, mint az előzőek. Engedjék meg, hogy még egyszer visszatérjek az elmúlt 35 esztendőre. Nem az elmúlt esztendőkről akarok beszélni, hanem az eljövendő historikus érdekében akarok a t. Közgyűlés elé javaslatot terjeszteni. Méltóztassanak megbízást adni az igazgatóságnak arra, hogy mindazoknak, akik a Társaságnak tagjai voltak, életrajzi és irodalmi adatait gyűjtse össze s a lehetőség szerint állítsa egybe a volt és jelenlegi tagok arcképsorozatát is. Ezzel is mutassa ki a Társaság, hogy azoknak emlékét, akiket méltónak tartott arra, hogy a taggáválasztással megtiszteljen, kegyelettel őrzi. Az igazgatóság meg fogja találni a módját annak, hogy lehetne ezt a legcélszerűbben megvalósítani.

Javaslatomat a t. közgyűlés bölcs határozata alá bocsátva kérem jelentésem tudomásul vételét.

Banner János dr.,
titkár.

Titkári jelentés 1928-ról.

Tisztelt közgyűlés!

Elmult egy esztendeje annak, hogy utolsó rendes közgyűlésünket megtartottuk s ma újra itt állok, hogy számot adjak azokról az eseményekről, amelyek Társaságunk működésének 36. évében történtek.

És ha végig olvasom a rendelkezésre álló adatokat, nyugodtan állapíthatom meg, hogy ez az év is csendben, de munkában telt el, amely semmivel sem maradt hátrább az előtte elmúlt esztendőknél. A magunk elé tűzött programhozza magával, hogy Társaságunk a csendes, kultúra terjesztő munkának a színhelye s nem vesz részt azokban a nagy irodalmi küzdelmekben, a melyek egyes társaságok működését jellemzik s amelyek nem egyszer élesen állítják szembe egymással azokat, akiknek egyik másik kérdésről ellentétes véleményük van. A mi Társaságunk képe főleg a felolvasásokban tükröződik vissza, amelyek ép úgy mint a multban ez évben is megtalálták az utat a mindig állandó érdeklődéssel megjelenő közönség szívéhez.

Két dolog van csupán, amely jelentésem bevezető részébe kívánczik, mint amelynek vonatkozásai részben bennünket is érdekeltek s amelyekben épen azzal foglalt állást Társaságunk, hogy a hozzáérkező átíratot egyszerűen tudomásul vette.

Az egyik a Baumgarten-díj alapítólevelének kézhezvétele, amelyet a többi irodalmi társaságokkal egyetemben Társaságunk is megkapott. Azóta már első alkalommal kiosztásra is került a díj s a jutalmazottak közt illusztris tagtársunk,

Juhász Gyula is szerepel, amivel nemcsak magának, de a Társaságnak is dicsőséget szerzett s méltán rászolgált arra, hogy elnökünk egyik felolvasóülés elnöki megnyitójában üdvözölte. Bár ez az esemény nem tartozik szorosan véve annak az esztendőnek jelentésébe, amelyről beszámolni szerencsém van, bátorkodom azt a javaslatot terjeszteni a közgyűlés elé, méltóztassék elhatározni, hogy a kitüntetést a közgyűlés jegyzőkönyvében megörökíti a Társaság s ebből az alkalomból *Juhász Gyula* tagtársunkat melegen üdvözli.

Legyen szabad azonban ezzel a dologgal kapcsolatban néhány szót szólnom. Kenedy Géának apró eseteiben olvastam azt a két gondolatot, amely ezzel az üggyel kapcsolatosan eszembe jutott: »Adjatok egy mázsa mézet s egy csipetnyi mérget elmérgezi«, »Adjatok egy mázsa rosszaságot és egy csipetnyi szeretet megneemesíti«. Az utóbbi gondolat vonatkozhatnék az alapítvány intencióira, az előző a kiosztás utáni, minden oldalú kritikára, amely mindenütt hibákat keresett, amely sehogy sem volt megelégedve a döntéssel, de amely — s ezt erősen kell hangsúlyoznunk — egyedül *Juhász Gyula* köntösét nem szaggatta meg. Bármelyik oldalról jött a kritika, mindegyik a maga szemszögéből mondott ítéletet s elfelejtette azt, hogy talán éppen azt a hibát követte volna el, ha a döntés rá lett volna bízva. Olvastunk kávéházi asztalról szóló megjegyzéseket olyan helyekről, ahol az asztal éppen úgy megvan, mint amoda, legfeljebb másik kávéházban. Valóban ki lehetne egészíteni a fenti két gondolatot egy harmadikkal: Keressétek az igazságot s ne vessétek senkinek szemére, hogy nem találta meg, addig, amíg magatok is csak keressitek!

A másik Kecskemét város átíratja volt, a Bánkban átdolgozása ügyében. Ismeretes, hogy a Nemzeti Színház igazgatója azzal a szándékkal

akart az átdolgozáshoz kezdeni, hogy a darabnak nagyobb átütő erőt adjon, ami természetesen lényegében nem érintette volna magát a darabot. E szándék ellen Kecskemét városa terejedelmes feliratban tiltakozott s ennek a feliratnak egy példányát társaságunknak is megküldötte. Az elnökség visszhang nélkül tudomásul vette az átiratot s ezzel is kifejezést adott annak, hogy szellemével nem ért egyet és semmiféle nemzeti veszedelmet nem lát benne. Igen nagybecsű irodalmi átültetések, újra feldolgozások soha sem láthattak volna napvilágot, ha az irodalmat az átiratban kifejezésre jutó szellemmel cenzurázták volna. Csak a liturgiát köti a holt latin nyelv, aminek megvan az értelme, de nagyközönség elé kerülő irodalmi művek nem veszítenek értékükből, ha tetszetősebb és érthetőbb formában jutnak közelebb az érdeklődők szívéhez.

Mielőtt évi jelentésemre áttérnék, méltóztassék megengedni, hogy a kegyelet oltárán áldozva, beszámoljak arról a nagy veszteségről, amely Társaságunkat és az egész magyar közéletet *Rákosi Jenő* elhunytával érte. Nem tartozik a róla való emlékezés ebbe az évijelentésbe, de úgy vélem, hogy akkor, amikor a szomorú esemény után első alkalommal együtt van a Társaság, kötelességünk a magunk fájdalomáról is megemlékezni. Volt tiszteleti tagunk érdemeit mindenki ismeri. Az a tisztelet, amely a pátriárka kort ért ujságíró fejedelemnek még ellenfelei részéről is kijárt, ezuttal felment érdemeinek méltatásától. Az elnökség a Társaság részvétének a család előtt kifejezést adott s így a közgyűlésnek szomorú kötelességem tisztelettel javasolni, hogy *Rákosi Jenő* halála felett érzett fájdalmas részvétének jegyzőkönyvében is kifejezést adjon.

Az 1928. évről emlékezve legelőször azok előtt hajtom meg az elismerő kegyelet zászlaját, akiknek munkásságát Társaságunk annak ide-

jén taggá választásukkal értékelte. Sas Ede vidéki tagtársunkat és a mult esztendőben rendes taggá választott, de időközben vidéki taggá lett tagtársunkat *Károlyi* Jánost hívta el közülünk a halál. Sas Ede halálával nemcsak Társaságunkat érte súlyos veszteség, de a magyar irodalom is elveszítette azt a munkás tagját, akinek nemes veretű írásai a magyar olvasó közönségnek anynyi kellemes órát szereztek. *Károlyi* János csak a mult esztendei közgyűlés óta volt tagja a Társaságnak s így munkássága nem Társaságunk keretében játszódott le. Csak meg akarta kezdeni azt a munkát, amelyet a Társaság is magáénak mondhatott volna. »Méltóztassék meggyőződve lenni, — írja a megválasztást köszönő levelében — hogy csekély irodalmi munkásságomnak ezt a kitüntető és megtisztelő elismerését nagyra becsülöm, s iparkodni fogok azt szerény tehetségemhez képest meghálálni: minden erőmmel azon leszek, hogy ennek a nagyérdemű, Szeged város kulturális életében irányító szerepet játszó Társaságnak hivatása betöltéséhez tagtársi kötelességemen felül is hozzájáruljak.« A tervet, a nemzeti szempontból nagyarányúnak induló munkát azonban kínos betegség, majd csendes halál váltotta fel. A székfoglalót majd azok előtt fogja elmondani, akik odaát már igen tekintélyes számmal reprezentálják a Társaságot s akik meg fogják érteni annak a munkának irányító szellemét, amely *Károlyi* Jánosnak a mindenki előtt ismert s eddig hat kiadást ért Magyar Nemzeti Kátéjában jutott legerősebben kifejezésre.

A Társaság kegyelettel őrzi emléküket.

*

A Társaság belső ügyeinek elintézésére két igazgatósági egy rendes és egy rendkívüli közgyűlést tartottunk.

A március 22-én tartott igazgatósági ülés

kizárólag a közgyűlés előkészítésével foglalkozott. E folyó ügyek között legfontosabb volt *Lu-gosi* Döme r. tag beadványa, amelyben a városi közgyűlés 285/1928. számú határozatára hivatkozva arra kérte a Társaságot, hogy az általa irandó több kötetből álló kulturtörténeti monográfiának I. kötetét, a vonatkozó határozat értelmében elbíráltassa. Az igazgatóság a kéziratot *Décsi Lajos dr., Erdélyi László dr., Czimer Károly dr. és Juhász Gyula* társasági tagokból álló bizottságnak adta ki véleményezés végett. A bírálatot az év végéig az igazgatóság nem kapta vissza s abban érdemleges határozatot nem hozhatott.

Nem hallgathatjuk el e dologgal kapcsolatban ama felfogásunkat, hogy a Dugonics Társaság, amely természetesen készséggel áll ilyen irányú dolgokban a város közönségének rendelkezésére, méltán elvárhatja, hogy ha a város közönsége ilyen irányú határozatot hoz, arról a Társaság vezetőségét is értesítse. Hivatalosan csak abból a kivonatból vett a Társaság tudomást a város kívánságáról, amelyet tagtársunk beadványához mellékel.

Március 25-én tartottuk rendes évi közgyűlésünket, amelyen a megüresedett tagsági helyeket töltötte be a Társaság. Ez a közgyűlés határozott a *Juhász Gyula* által írt Tömörkény életrajz tiszteletdíjáról és a kiadást az igazgatóságra bízta. Az igazgatóság azonban, közbejött akadályok miatt a kéziratot sajtó alá nem rendezhette, s így annak kiadása erre az évre maradt. Ez a közgyűlés adta ki a Mikszáth jutalmat is: *Magyar László* hírlapíró részére.

November 18-án tartott rendkívüli közgyűlésem, amelynek egyetlen tárgya a trianoni béke elleni társadalmi tiltakozáshoz való hozzájárulás volt, a Társaság a következő határozati javaslatot fogadta el: »A Dugonics Társaság, mint

Délmagyarország és Szeged legrégibb irodalmi egyesülete mélységes megdöbbenéssel látja, hogy az immár nyolc esztendeje ráncnkényszerített trianoni béke következtében, a tőlünk elszakított területeken pusztulásra van ítélve minden, ami az évezredek magyar kulturájában gyökerezik. Tethetetlenül látja a magyar értékek pusztulását, de rendíthetetlen lélekkel hisz a keresztrefeszített igazság feltámadásában.

E hitétől indítatva, lelkesedéssel csatlakozik a Revíziós Liga mozgalmához s a maga részéről is követeli, hogy a nemzet testén ejtett, soha be nem gyógyuló sebek az egész művelt világ lelkiismerete előtt is láthatóvá tétessenek s az elfogulatlan közvélemény hívassék fel arra, hogy azokat a szolgálatokat, amelyeket Nyugat és Kelet ütköző pontján a magyar nemzet a nyugati kultúra védelmében ezeréven keresztül teljesített, csak a megkérdésünk nélkül hozott trianoni béke revíziójával lehet meghálálni.

Ezt a határozatot az igazgatóság kellő formában a revíziós mozgalom szegedi vezetőségéhez eljuttatta.

Meg kell emlékezni azokról a kegyeletes ünnepekről is, amelyeken Társaságunk képviseltette magát. November elsején avatták fel Társaságunk nagynevű főtitkárának, *Tömörkény Istvánnak* síremlékét. Ez alkalommal Társaságunkat *Juhász Gyula* tagtársunk képviselte. Ugyanez nap délután néhai igazgatósági tagunk, *Kőhegyi Lajos dr.* síremlékét avatta fel a család, amely alkalommal társaságunkat *Szalay József dr.* elnök képviselte, aki az avató beszédet is tartotta. Ugyanezen nap délelőtt *Sebestyén Károly* és a *titkár* megkoszorúzták *Dugonics András* és *Lázár György* síremlékét.

A Budapesten októberben tartott irodalmi kongresszuson társaságunkat *Móra Ferenc* és *Sebestyén Károly dr.* képviselték.

Élénk összeköttetést tartott fenn Társaságunk a vidéki irodalmi társaságokkal is. A miskolci Lévy József Körrel megállapodásra jutott kölcsönös felolvasások tartására, azonban a megállapodásokat tettek egyelőre nem követhették. Résztvett a Társaság a békéscsabai Auróra Kör tizenöt éves jubileumi hangversenyén, ahol a Társaság képviselőjében a *titkár* jelent meg. Érintkezést tartottunk fenn a temesvári Arany János Társasággal, a soproni Frankenburg Körrel és a szombathelyi Kultur Egyesülettel is.

Az év folyamán hét *felolvasóülést* tartott a Társaság. Hogy az ülések tárgysorozata teljesen megfelelt azoknak az igényeknek, amelyeket a Társasággal szemben a felolvasóülésekkel valóban összeforrott közönség támaszt, azt a felolvasóülések állandó látogatottsága bizonyítja.

A felolvasóületeket a következő sorrendben tartottuk:

1928 január 29. Elnök: Szalay József dr.
1. *Banner* János dr.: Szegedi Boszorkányok. 2. *Hegy* István: Mi történt a révnél? (paraszttragédia). 3. *Futó* Jenő dr.: Felolvasás Gárdonyiról.

1928. február 26. Elnök: *Homor* István. 1. *Gerő* Dezső: Arab ünnepek és mulatságok. 2. *Réti* Ödön: A swinemundéi asszony. 3. *Banner* Benedek dr.: Virágok a hó alatt. 4. *Fekete* Ipoly: A családi élet hanyatlásának okai a császárkori rómaiaknál.

1928 március 25. Elnök: Szalay József dr.
1. *Perjéssy* Mihály dr.: Vallásvédelem és istenkáromlás. Jogi és művelődéstört. ért. 2. *Barna* János dr.: Spanyol műfordítások. 3. *Juhász* Gyula: Tömörkény István élete és művei. (Be mutatás.)

1928. április 29. Elnök: Szalay József dr.
1. *Polgár* Péter dr.: Firenze. 2. *Csengery* János dr.: Magyar Homeros.

1928 október 28. Elnök: Szalay József dr.
1. *Buday* Árpád dr.: Egy ó-görög szanatórium

életéből. 2. *Csengery* János dr.: Elszakított földön, Erdőzúgás. (Két vers.) 3. *Tonelli* Sándor dr.: Tolsztoj.

1928 november 25. Elnök: *Szalay* József dr.
1. *Kogutowicz* Károly dr.: »Az árvíz városa«. 2. *Eckerd* Elek: Schubert. 3. *Szalay* József dr.: Tóth Árpád költészetét méltatta és mutatta be.

1928 december 16. Elnökölt: *Banner* János dr. 1. *Hegy* István: Magda (paraszt történet). 2. *Czimer* Károly dr.: Kaszinói fotográfiák. 3. *Juhász* Gyula: Dankó Pista.

A múlt évi rendes közgyűlésen a megüresedett rendes tagsági helyekre *Czeizel* János középiskolai igazgató, irodalomtörténész, *Huszt* József egyetemi tanár, klasszikus filológus, *Károlyi* János k. r. tanár, történetíró, *Kogutowicz* Károly dr. egyetemi tanár, geográfus és *Puskás* Jenő publicista választattak meg. Tiszteleti tagokul *Somogyi* Szilveszter dr. polgármestert és *Fichtner* Sándor zeneigazgatót választotta meg a közgyűlés. Vidéki rendes tagokul: *Banner* Benedek békéscsabai tanár, *Barna* János makói ker. isk. igazgató, *Futó* Jenő hmvásárhelyi főgimnáziumi tanár, *Molnár* Jenő, a Borsszem Jankó szerkesztője, *Raggamby Fluck* András író és *Szabó* László publicista választattak meg.

A rendes tagok sorából elköltözött és meghalt *Károlyi* János, vidéki tagokká lettek *Csaba* Jenő, *Orbán* János és *Kolosváry* Bálint. Visszaköltözött *Tihanyi* Béla. Így három rendes tagsági hely üresedett meg, amelynek betöltése jelen közgyűlés feladata. Ugyancsak e közgyűlésen kell betölteni a két igazgatósági póttag helyét is, akik közül *Horger* Antal a *Kolosváry* Bálint elköltözése folytán megüresedett helyre hívatott be, *Orbán* János pedig elköltözött.

Beszámolván az elmúlt esztendő eseményeiről, tisztelettel kérem jelentésem tudomásulvételét.

Banner János dr.,
titkár.

Titkári jelentés 1929-ről.

Tisztelt Közgyűlés!

»Mind dicsősége, mind boldogsága nemzetünknek szorosan megkívánja, hogy nemcsak nevezessünk magyaroknak, hanem legyünk valósággal magyarok, azaz szóljunk, beszéljünk és írjunk magyarul...« Ezeket írja Kulcsár István a Hazai és Külföldi Tudósítások egyik nyilatkozatában, abban az időben, amikor Budán és Pesten mindössze két, egy magyar és egy németnyelvű hírlap jelenik meg, mellékletével együtt hetenként kétszer. Abban az időben, amikor a Tudományos Gyűjtemény — mint egyetlen magyar folyóirat — szolgálja a magyar tudományosság ügyét, hogy messzire világító fáklyaként lobogjon az abban az időben is fellegektől sötét magyar éjtszakában.

Magyar nyelven írni és beszélni! A mai ember előtt szinte önmagától értetődő dolog s jogosan kérdezhetnők, hát lehetett másként is? Kellett erről szerkesztői nyilatkozat?

Igenis kellett. Nemrégiben olvastam gróf Kuun Gézának egyik cikkét, amelyben Teleki Ferenc grófnak Döbrenteyhez írt egyik leveléről szól. Arról a levélről, amelyben Teleki azt kérdezi Döbrenteytől: Emlékszik-e arra, hogy pár évvel előbb (1825) még azt mondotta, hogy »három főuri asszony van Budán és Pesten, akik egy órai magyar beszéd után azt nem mondják: hála Istennek, megszabadultam a magyar társalkodástól.« Nem csoda tehát, ha Döbrentey még 1831-ben is ezt írja naplójában: »Bajusz elég van Pesten, de magyar nincs!«

Hol volt tehát akkor a magyar?

Szerte az országban élt egy-egy pislákoló mécses, amelynek fel-fellobbanó fénye néha-néha nagyobb körzetben is világított.

Ilyen maga körül világító mécses volt Szeged Széchenyiye: *Vedres István*, »nemes, Magyarország hites, és Szeged szab. kir. város esküdt földmérője, egyszersmind Morvaországban a földművelést és annak természetét esmér-tető brünni császári és királyi társaságnak tagja«.

Vedres István volt az első »Dugonics«, mert a szó szoros értelmében tagja volt a Dugonics András társaságának, akinek tanítványa is volt. A tanár és tanítvány viszonyát a baráti viszony váltotta fel kettőjük között s aki Szeged képét ebből az időből meg akarja rajzolni, nem mehet el a két ember mellett, akik idegen nevük dacára testtel-lélekkel dolgoztak a magyarság érdekében. Dugonics András tevékenységét az egész ország ismerte, *Vedres* munkássága látszólag kisebb jelentőségű volt. De ha eljön az az ember, aki belemélyed ennek a férfiúnak szellemi világába, ha méltó képet rajzol gondolatvilágán keresztül egyéniségéről, jogosan fogja őt a múlt század első évtizedeinek legjobbjai közé helyezni.

Szeged Széchenyi-jének neveztem őt, mert nincs Szeged akkori életében egyetlen momentum, amelyiknél ott ne látnánk irányító kezét. A kultura és közgazdaság terén egyforma jártassággal mozog. Szeged helyzetének mérlegelése adja kezébe a tollat, amikor »a Tiszát a Dunával összekapcsoló új hajókázható csatorna iránti értekezését« írja, ez vezeti, mikor »a túl a tiszai nagyobb árvizek eltérítéséről egy-két szót« szól, ennek érdekében emeli fel szavát, amikor »a sivány homokság használtatására« teszi meg átgondolt javaslatait.

És ahogy a munkáival Széchenyiként Szeged mellett az ország érdekeit is szolgálja, ugyan-

ezt tartja szemelött akkor, amikor a »magyar nemzeti lélekről« ír, vagy »a magyar nyelvnek a magyar hazában való szükséges voltát tárgyaló hazafiúi elmélkedését« kiadja. Ezzel az utolsó munkájával megelőzte Széchenyit, hiszen 1807-ben már a harmadik kiadása is megjelent.

Nem csodálható, ha az a lélek, aki ilyen szeretettel csügg nemzete érdekein, a nemzet történetének egyik legválságosabb esztendejében — 1809-ben — tollat ragad s lelkének érzelmeit »a haza szeretete avagy nemes Szeged városának a törököktől való elvétele« címen színdarabot ír és azt »a haza szeretetéből annak védelmezésére felfegyverkezett szegedi polgárságnak ajánlja«.

Ennek a jelentésnek nem lehet feladata, hogy érdemeihez méltóképpen jellemezze Vedres István működését, de úgy éreztem, hogy abban az évben, amelyben halálának százéves fordulója ránk következik, meg kell emlékeznünk róla, hogy szavaival élve:

»... ... bölcs eleink hamvait tiszteljed
virágot szórj rájuk! Tettüket kövessed!«

*

E megemlékezéssel kapcsolatban legyen szabad a tisztelt közgyűlésnek a következőket indítványozni:

Mondja ki a közgyűlés, hogy Vedres István 1830 november 4-én bekövetkezett halálának százéves évfordulóját méltóképp megüli. E végből megbízza az elnökséget, hogy a novemberi felolvasó ülés keretében történő megemlékezésről legjobb belátása szerint gondoskodjék. Megkeresi a város hatóságát s javaslatot tesz az iránt, hogy Vedres István házát vagy az annak helyén emelt épületet emléktáblával jelölje meg, amely hivatva legyen emlékének megörökítése mellett érdemeinek fenntartására. Az előterjesztett javaslatok végrehajtásával az elnökséget bizza meg.

*

A Társaság titkárának a jelentés szerkesztése alkalmával kettős kötelezettsége van. Észre kell vennie minden momentumot, amely a város történetének egyik nevezetesebb dátumához fűződik, de ugyanakkor a Társaság belső életének multját is figyelemmel kell kísérnie. Ott is vannak dátumok, amelyek alkalomszerűen kíváncsoznak ki a többi közül.

Ilyen kikívánczoló alkalom az a körülmény, hogy Társaságunknak két szépíró tagja: *Móra Ferenc* és *Sz. Szigethy Vilmos* az elmúlt évben töltötték be taggá választásuknak 25 éves fordulóját. Valahogy úgy vagyunk a 25 éves évfordulókkal, mint az emberi kor 25. évével, amelyről jogosan tételezzük föl, hogy még mindig ígér, még mindig tartogat valamit a jövő számára. Ebben az esetben is így vagyunk vele. Joggal várjuk a továbbiakat, mert már az eddigiekben is sok ígéretet láttunk valóra válni. Azt hiszem, a közgyűlés nevében is kifejezhetem azt a kívánságot, hogy a jubilálók teljes munkakészséggel alkotó erővel járják tovább a megkezdett utat a következő 25 évben is.

*

Áttérve az 1929. évre, a következőket van szerencsém jelenteni:

Már előző évi jelentéseimben is hangoztattam, hogy Társaságunk működésének súlypontja úgy a közel multban, mint a jelenben is a felolvasóülésekre esik. Az alapszabályok világosan megmondják ezt akkor, amikor a Társaság céljaként a magyar Alföldön általában, de kivált Szegeden és vidékén a magyar irodalomnak és tudománynak művelését, pártolását, terjesztését és népszerűsítését jelölik meg. Ezeket a célokat Társaságunk ma csakis a felolvasóülések keretében szolgálhatja. Hiányzik a mód ahhoz, hogy pályázatokat írjunk ki, mert a valamikor nagyon gazdag Társaságnak vagyona az infláció miatt elve-

szett, bevételi forrásai pedig kiapadtak. Kiadványokat nem tarthat fenn s így a nagy nyilvánossággal csakis ezeken az üléseken keresztül érintkezhetik.

Ma más a helyzet, mint akár csak 10 évvel ezelőtt. Amíg akkor az irodalmi és tudományos szóhoz jutásnak Szegeden egyetlen lehetőségét Társaságunk felolvasó asztala nyújtotta, ma mind a kettőre sok alkalom kínálkozik. De ennek ellenére a Dugonics Társaság felolvasóülései ma is az alapszabályokban körvonalozott lehetőségek között mozognak s az a közönség, amely évtizedek alatt megszokta ez üléseket, mindenkor bebizonyítja, hogy ma is ragaszkodik ahhoz a Társasághoz, amely legelsőként oktatta és szórakoztatta.

Mint a multakban ez évben is megtaláltuk az utat a közönséghez s hisszük, hogy ezen az uton továbbhaladva a jövőben is közelebb fogunk jutni alapszabályainkban lefektetett céljaink eléréséhez.

Illesse köszönetünk a bennünket mindenkor szeretettel fogadó közönséget és a szegedi sajtót, amely mindenkor a legnagyobb készséggel siet felolvasóüléseink propagálásával segítségünkre.

Felolvasóüléseinket a következő sorrendben tartottuk:

1929 január 20. Elnök: Szalay József dr.
1. *Kutas* Kálmán: Szász Károly emlékezete. 2. *Vályi* Nagy Géza költeményeit felolvasta Szalay József dr. 3. *Molnár* Jenő: A kacagó Szeged és egyéb vidámságok. (Székfoglaló.)

1929 február 17. 1. Elnöki megnyitó. Szalay József dr.: Mikszáth Kálmán. 2. *Bartók* György: Az élet műalkotás. (Székfoglaló.) 3. *Barna* János dr.: Don Thomas de Yriarte. (Székfoglaló.) 4. Cs. *Sebestyén* Károly: A magyar parasztbutor története.

1929 március 12. Az árvíz ötvenéves fordulójának emlékünnepe. 1. Szalay József dr.: Elnöki megnyitó. 2. Glattfelder Gyula dr.: A szegedi árvíz országos vonatkozása. 3. Vigh Gyula: Szegedi árvíz emlékek. 4. Klebelsberg Kunó gróf: Emlékbeszéd. 5. Móra Ferenc: A szegedi árvíz humora.

1929. április 1. Elnök: Szalay József dr. 1. Czeizel János: Képek Kazinczy Ferenc életéből. 2. Huszti József dr.: Janus Pannonius epigrammái. 3. R. Berde Mária: Az erdélyi irodalom bölcsőjénél. 4. R. Berde Mária költeményeit felolvasta Szalay József dr.

1929 április 21. Elnök: Homor István. 1. Nemesné N. Márta: A nevelés új útjai. 2. Dobay Gyula dr: Emlékezés nagy emberekről. Felolvasta Banner János dr.

1929 október 27. Elnök: Csengery János dr. 1. Hegyi István: A gyémántköves óra, Fecskék a porban (novellák). 2. Zsoldos Benő: Szeged a régi büntető igazságszolgáltatásban. Felolvasta: Lugosi Döme dr. 3. Banner János dr.: Kétszázéves apróságok.

1929 november 24. Elnök: Szalay József dr. 1. H. Hajtay Etelka: Az elnyomatás korának hazafias költészetéről, vonatkozással a mai időkre. Szavalt: Nagy György. 2. Kelemen László dr.: A jászkun statutumok örökjogi rendelkezései és az elavulás. 3. Müller Vilmos: Párbaj a halállal. Három novella.

1929 december 22. Elnök: Szalay József dr. 1. Banner Benedek: Ali, a kis albán. (Székfoglaló.) 2. Kutas Kálmán: Bakó Ádám verses regény ismertetése. 3. Bagossy Bertalan: Ovidius; felolvasta az elnök.

Igazgatóságunk az év folyamán három ülést tartott. Április 20.-i ülésén a közgyűlés előkészítésén kívül az 1849. évi események 80 éves évfordulója alkalmával felhívta a város tanácsának fi-

gyelmét arra, hogy a város területén levő vonatkozó emlékeket hozassa rendbe. A város tanácsa ezt az előterjesztést magáévá is tette.

Ugyanez az ülés foglalkozott Csürös Ferenc debreceni városi tanácsnok átíratával, amelyben a városok kulturális egyesületeinek összeműködése tekintetében kér javaslatot. Minthogy ilyirányú tárgyalásokat az elnökség már évekkel ezelőtt folytatott, az igazgatóság felkérte *Móra* Ferenc alelnököt, hogy a miskolci tárgyaláson a Társaságot képviselje és régi álláspontját fejezze ki; ez meg is történt.

Május 1-én tartott ülés a város tanácsának a magyar könyvhét ügyében érkezett átíratával foglalkozott. Az igazgatóság megállapította, hogy mivel a felolvasóülések évadjának már vége, felolvasóülést nem tarthat. A dolog kereskedelmi része nem tartozik a Társaság feladatai közé, de a mozgalom támogatását tagjainak a legmelegebben ajánlja.

Október 22-én tartott ülés a *Lugosi* Döme Szeged színészettörténetéről szóló munkája első kötetének bírálatával foglalkozott. Mivel a bírálat *Juhász* Gyula tagtársunk betegsége miatt késett, helyébe negyedik bírálólul *Galamb* Sándor dr. tanárképzői főiskolai igazgatót kérte fel az igazgatóság, aki a megbízatásnak szíves készséggel tett eleget s így az igazgatóság ez ügyben már határozatot is hozhatott. Ennek ismertetése azonban nem tartozik ez évi jelentésem keretébe.

Április 28-án tartott évi rendes közgyűlés foglalkozott az igazgatóságban és a tisztikarban megüresedett helyek betöltésével. Igazgatósági póttagokul *Csejki* Gyula dr.-t és *Zolnai* Béla dr.-t, ellenőrül *Kovács* Ferenc dr.-t választotta meg. A három üres tagsági helyre *Czögler* Kálmán reáliskolai tanárt, *Kelemen* László dr. törvényszéki bírót és *Kutas* Kálmán ev. lelkészt választotta meg. Vidéki rendes tagokul *Müller*

Vilmos dr. és Vályi Nagy Géza budapesti írókat választotta meg a közgyűlés.

Habár ez évi jelentésembe tartoztam volna eleget tenni annak a szomorú kötelezettségnek, amely elhunyt tagjainkról való emlékeztést írja elő, azokról a veszteségekről, amelyek Társaságunkat az elmúlt évben érték, már az elmúlt évi közgyűlésnek jelentést tettem. Parancsoló követelésnek tettem eleget, amelyet egyfelől a nemzeti gyász nagysága, másfelől a közgyűlés napján történt temetés aktualitása írt elő. Ugy érzem azonban, hogy 1929. évről szólva, kötelességem ezúttal is az emlékezés. Február 11-én hagyta itt a nemzetet az ujságírás fejedelme; *Rákosi Jenő*, aki erős hittel, fanatikus meggyőződéssel bízott a nemzet feltámadásában, akinek koporsója felett egy ország állott gyászban s akinek hantjai felett egy nemzet kegyelete virraszt. Szerencsésnek érezte magát Társaságunk, amikor önmagát megtisztelve, tiszteleti tagjai sorába választotta. Elmúlása felett érzett fájdalomban a nemzet fájdalomával, veszteségében a nemzet veszteségével osztozik. Részvétünket közgyűlésünk jegyzőkönyvében is kifejezésre juttattuk, a családot részvétíráttal kerestük fel s emlékét mindenkor kegyelettel őrizzük.

Április 29-én temettük el Társaságunknak egyik legrégebbi tagját, *Thomay Józsefet*, aki egyike volt a már csak kevesen élőknek azok közül, akiket a Társaság még alapítása évében, 1892-ben tagjai sorába választott. 1927-ben tiszteleti tagjaink sorába emeltük. Ismerve a benne rejlő értékeket, mélységes megilletődéssel állottunk ravatalánál. A család és az egyház előtt részvétünket kifejeztük s ravatalára koszorút helyeztünk. Társaságunk nevében hivatali utóda, *Kutas Kálmán* tagtársunk vett tőle búcsút. Emléke élni fog közöttünk.

Társaságunk állandó összeköttetést tartott

fenn több irodalmi társasággal, így a Gárdonyi, Berzsenyi, Arany János és Kemény Zsigmond társaságokkal. A Magyar Néprajzi Társaságot 40 éves jubileuma alkalmával táviratilag üdvözlöttük. Ugyanígy vettünk részt május 28-án a Derék Antal jubileumán s a május 29-én Szarvason tartott Bartóky-émlékünnepen.

Április 7-én ünnepelte a város egész társadalma *König* Péter tiszteleti tagtársunk 25 éves jubileumát. Társaságunk nevében *Tonelli* Sándor dr. és *Lugosi* Döme dr. üdvözlötték az ünnepeltet.

Június 9-én *Móra* Ferenc alelnökünk kiskunfélegyházi díszpolgári beiktatása alkalmával a Társaság tagjai közül *Szalay* József dr. elnök vezetésével, *Buday* Árpád dr., *Kiss* Ferenc, *Tonelli* Sándor dr., *Sebestyén* Károly dr., *Czögler* Kálmán és *Banner* János dr. jelentek meg. *Móra* Márton sírjának megkoszorúzásánál *Banner* János dr., *Móra* Ferenc szülőházán elhelyezett emléktábla leleplezése alkalmával *Szalay* József dr., a város bankettjén *Tonelli* Sándor dr. beszéltek a Társaság nevében.

Meg kell még emlékeznem két dologról, amely csak látszólag tartozik a Társaság ügyei közé. Társaságunk megalakulásától kezdve mindenkor élénk összeköttetést tartott fenn a város muzeumával és könyvtárával. Élénkítette ezt az összeköttetést azzal, hogy a hozzáérkező emléktárgyakat és könyveket mindenkor itt helyezte el. Csak kis mértékben róhatja le háláját ezáltal azért, hogy ez az intézmény mindenkor helyet adott a Társaságnak. Ez évben *Nikolics* Döme radnai ügyvéd, *Dankó* Pista hegedűjét juttatta a Társaság birtokába. *Drucker* János pedig *Gyulai* Pál arcképét. Az elnökség mind a két relikviát a városi muzeumban helyezte el.

Tisztelt Közgyűlés!

Jelentésemnek végére jutottam, de úgy érzem, hogy most, amikor az egész tisztikar man-

dátuma lejár, még tartozom valamivel. Három éve vette át az új tisztikar megbízatását s a három év alatt igyekezett a Társaság ügyeit úgy vezetni, ahogy egy része már hosszú évek óta vezeti. Nem árulok el titkot vele, amikor nyíltan kimondom, hogy Társaságunknak ebben az utolsó három évben is éltető lelke, legszorgalmasabb munkása az elnök volt, aki az elvégzett munkából mindenkor az oroszánrészt vállalta magára. Az ő vezetése és munkája tette lehetővé, hogy a lelépő tisztikar és igazgatóság nyugodt lélekkel adja vissza a mandátumot a közgyűlésnek, hogy a jövőről bölcs belátása szerint határozzon.

Tisztelettel kérem jelentésem tudomásulvételét.

Banner János dr.,
titkár.

Titkári jelentés 1930-ról.

Tisztelt Közgyűlés!

A magyar nemzet és a magyar irodalom életben maradása szempontjából egyaránt legkétségtelenebb esztendőben, 1919-ben, a nemzeti gyász hetében Társaságunk igazgató-tanácsa elhatározta, hogy »A Dugonics Társaság a magyarság szegedi végvárában, a Herkules oszlopainál, ahonnan délre és keletre ellenséges oceánok kavarognak, erős fogadást tesz, hogy eddig volt feladatain túl egy új köteleességet is vesz magára: mint az anyaország pilótája, fönntartja az összeköttetést az ostromolt magyar szigetekkel, a magyar szó, a magyar írás, a magyar gondolat eszközeivel. Feladatául fogja ismerni, hogy az anyaszív hazahívó dobogását eljuttassa a letépettekhez és a számkivetettek forró sóvárgásával elevenítse a beteg haza vérkeringését. Kábelje kíván lenni sóhajtasoknak és imádságoknak, hírnökgalambja az egymást erősítő biztatásoknak, szíveket cirógató testvéri érzéseknek, ameddig erre van szükség és Turul madara az égzengéses fürgetegeknek, ha erre kerül a sor. Nem ismer szentebb szolgálatot ennél, amit tiszta szívvel és a magyar kultúra hódító erejében való lobogó hittel ajánl föl a hazának és azoknak, akik a haza sorsát kezükben tartják«.

Tizenkét év telt el azóta fölöttünk és én azt hiszem, nincs a Társaságnak ma se egyetlen olyan tagja, aki ezt a határozatot az utolsó betűig magáévá ne tenné, még akkor is, ha azután a nehéz esztendő után öltötte magára a Dugonics Társaság mocsoktalan fehér talárát. S ha ezt a határozatot most, 12 év után, beszámolóm elején újból

felemlítem, arra meg van az indító ok. Szükségét érzem annak, hogy megvizsgáljam mit tudott a Társaság ebből a programból megvalósítani s mivel maradt adós? Vagy mennyiben kellett azon változtatni?

Tisztelt Közgyűlés! Ami a határozat pillanatában még csak rém volt, az véres valósággá változott olyan formában, amilyenre, a legsötétebben látók sem mertek gondolni. És ebben a rémes új helyzetben nem a mi Társaságunk végezte el azt a munkát, amelyre vállalkozott, hanem az a hatalmas életerő, amely a tőlünk elszakított magyar testvérekben, az elszakítás, az elnyomatás következtében, öntudatosan de önzetlenül jelentkezett. Ez az életerő teremtetten meg az elszakított részek ezeréves gyökerekkel táplálkozó, változatlan és megszakítás nélküli kulturéletének továbbfolytatását, a lelkében és megnyilvánulásában történelmünk legnehezebb korszakaira emlékeztető, külön magyar irodalmat, amely minden nyilvánulásában, minden dobbanásában csak magyar akar lenni. A súlyos viszonyok közt sincs veszve ott semmi, ahol a régi szellem új erővel kér magának feladatot. Vagy talán nem is kér, de követel ezen túlmenően is cselekszik. És a Társaság, amelyik szükségét érezte annak az akkor helytálló határozatnak, ma sem tehet egyebet, minthogy az élniakarást és élnitudást látva, nem kábelje a sóhajoknak, hanem felfogó antennája és továbbadó hangszórója azoknak a leadó állomásoknak, amelyek Erdélyben, a Bácskában, a Felvidéken, minden más adást túlharsogva, a megszállt részekről a csonka-országra küldik biztató szavukat. És így a változott viszonyokhoz alkalmazkodva teljesíti azt a vállalt kötelezettségét, hogy »hírnökgalambja marad az egymást erősítő biztatásoknak, szíveket cirógató testvéri érzéseknek«.

És ezt az új feladatát a Társaság évek óta

tervszerűen teljesíti. Felolvasó asztalunknál üdvözölhettük az erdélyi magyar irodalom tőlünk származott legkiválóbb reprezentánsát *P. Gulácsy* Irén tagtársunkat, majd a szívében-lelkében igazi erdélyi írónőt, *R. Berde* Máriát, s ebben az évben *Tabéry* Gézát, aki éppen arról a 10 évről tartotta beszámoló ismertetését, amely alatt el kellett dőlni annak a súlyos kérdésnek: van-e még élet a jólepel alatt? Csodálattal és megnyugvással láthatuk: van és mindaddig lesz, amíg az a lelkes írógárda a félreértések és börtönök között járva is úgy fogja teljesíteni önként vállalt kötelezettségét, amint eddig teljesítette. Adj a Isten, hogy úgy legyen!

*

Áttérve jelentésem tulajdonképpeni tárgyára, alapszabályszerű köteletséget teljesítek, mikor utolsó közgyűlésünk határozatainak végrehajtásáról nyujtok tájékoztatást.

A múlt közgyűlés elnöki megnyitója foglalkozott azzal a két centennáriummal, amelyet a Társaság is megünnepelni rendelt. *Kisfaludy* Károly és *Katona* József emlékezetére gondolok, amelyek megülését egyik őszi ülésre tűzte ki a Társaság. Az ülést december hó 21-én tartottuk meg, amikor is a két kimagasló egyéniség nagyságát *Galamb* Sándor tagtársunk méltatta.

A múlt évi titkári jelentés kapcsán határozatba ment *Vedres* István halála százéves évfordulójának megünneplése és szülőházának emléktáblával való megjelölése. Október 19-én tartott ülésünkön *Farkas* László dr. székesfővárosi tanár értékelte a nagy koncepciójú földmérő érdemeit, mérnöki tevékenységét pedig *Raffay* Sándor mérnök méltatta. A határozat másik részét azonban mind a mai napig végrehajtani nem lehetett, mert dacára annak, hogy *Szabó* László dr. tagtársunk szíves közbenjöttével az utcát, amely

ben a Vedres-ház állott, meg tudtuk állapítani, magát a házat, illetőleg az új házat, amely a régi helyén épült, a mérnöki hivatal közbenjöttével sem tudtuk megtalálni. Így ezt a határozatot mindaddig nyilván fogjuk tartani, ameddig a kétségtelen megállapítás nem sikerül. Azt a javaslatot, melyet a Dugonics szobornak, a piarista gimnázium elé való helyezése tekintetében a közgyűlés elfogadott a város hatósága is magáévá tette és a tér rendezésével kapcsolatban fogja végrehajtani.

*

A halálnak az elmúlt évben bőséges aratása volt tagjaink sorában. Megkímélte ugyan társaságunk rendes tagjait, de annál nagyobb rendet vágott tiszteleti és vidéki tagjaink sorában. És ezen a renden országos viszonylatban is csillogó nevek, nehezen pótolható egyéniségek dőltek ki az élők sorából.

Tiszteleti tagjaink sorából május 14-én dőlt ki Czimer Károly dr. középiskolai igazgató; aki egyik legjellegzetesebb, tősgyökeres szegedi tagja volt a Társaságnak, amelynek alapításától kezdve rendes, 1927 óta tiszteleti tagja volt. Czimer Károly irodalmi munkássága a magyar történelem területére esett s ha tévedésektől nem is volt mentes, mindenkor nagy figyelmet érdemelt. Egyike volt azoknak a boldog békeidőket jellemző magyar tanároknak, akik a múlt emlékeiből minél többet igyekeztek a magyar jövő számára megmenteni. Szűkebb hazája, Szeged múltja, különösen a szívéhez nőtt, kár, hogy ez irányban gyűjtött nagybecsű adatait, értékes feljegyzéseit nem tehette közkinccsé. Az alapítóknak járó őszinte tisztelettel és kegyelettel őrizzük emlékezetét.

November 12-én halt meg másik tiszteleti tagtársunk, az országos nevű költőpap: Sza-

bolcska Mihály, akinek őszinte érzelmektől ihletett versei egy boldogabb magyar idő emlékeit fogják örökké elővarázsolni, azzal a keserű idővel együtt, amikor a temesvári református gyülekezet aranszavú papja, idegen állampolgárként ette a magyar sors juttatta nehéz kenyeret.

Elvesztettük kezdetől fogva rendes, majd tiszteleti tagtársunkat: *Kiss János* dr.-t, a budapesti tudományegyetem teológiai karának nyugalmazott professzorát, akinek elhunytá feletti veszteségünk közös volt az ország katolikus irodalmi egyesületeinek és tudományos társaságainak nagy veszteségével.

Java munkaerejében vitte el a halál vidéki rendes tagjaink sorából *Rigler Gusztáv* dr. budapesti egyetemi tanárt, akit az egyetem ideköl-tözésével egyidőben, az elsők közt választott rendes tagjai sorába Társaságunk. Szeged közegészségének történetéből vett székfoglalójának emléke élénken él lelkünkben s maradandó nyomot hagyott vele rövid szegedi tartózkodása után.

Elvesztettük egykori rendes, későbbi vidéki tagunkat, *Palócz Lászlót*, aki egykori szegedi tartózkodása alatt élénk tevékenységet fejtett ki a Társaság életében.

Emléküket kegyelettel őrzi a Társaság.

A Társaság ügyeinek elintézésére egy igazgatósági és egy közgyűlést tartottunk. A március 27-én tartott igazgatósági ülésen letárgyal-tuk a folyóügyeket és előkészítettük az évi rendes közgyűlést, amely március 30-án az alapszabályok által előírt keretek között ment végbe. Azokról a határozatokról, amelyeket a közgyűlés hozott, már fentebb beszámoltam. Az alapszabályok értelmében a tisztikar és az igazgatóság mandátuma lejárván, a határozatképes számban megjelent tagok, *Csengery János* dr. korelnök elnöklésével, a Társaság tisztikarát és igazgatóság-

gát az alapszabály szerinti három éves ciklusra a következőképpen alakította meg: elnök: *Szalay József dr.*, alelnökök: *Homor István* és *Móra Ferenc*, titkár: *Banner János dr.*, pénztáros: *Sebestyén Károly dr.*, elenőr *Kovács Ferenc dr.*, igazgatósági tagok: *Csengery János dr.*, *Dézsi Lajos dr.*, *Fekete Ipoly*, *Horger Antal dr.*, *Juhász Gyula*, *Kiss Ferenc*, *Pazár Béla*, *Réti Ödön*, *Sz. Szigethy Vilmos*, *Tonelli Sándor dr.*, póttagok: *Csejfkó Gyula dr.* és *Zolnai Béla dr.* Számvizsgáló bizottsági tagok: *Bucsy István*, *Falta Marcell dr.* és *Kertay Viktor dr.*

A három megüresedett tagsági helyre *Sík Sándor dr.*, *Galamb Sándor dr.* és *Preszly Loránd* választottak meg.

Felolvasóüléseink a megszokott keretben tartattak meg. Tartottunk összesen 10 felolvasóülést, amelyen 27 előadó szerepelt. Az ülések látogatottsága, éppen úgy, mint az elmúlt években, teljes mértékben kielégítő volt és megállapíthatjuk, hogy közönségünk ma is kitartóan érdeklik Társaságunk felolvasóülései iránt.

A felolvasóülések sorrendje a következő volt:

1930 január 2. Elnök: *Szalay József dr.*
1. *Lugosi Döme*: A régi szegedi muzsikusélet. Székfoglaló. 2. *Horger Antal dr.*: Egy szegedi nyelvjárási sajtóság magyarázata. 3. *Galamb Sándor dr.* mint vendég: Nagy magyar színpadi rendezők.

1930 február 16. Elnök: *Szalay József dr.*
1. *Solymossy Sándor dr.*: Népmeséink és az ősvallás. 2. *Vikár Béla*: A Kalevalából. 3. *Setälä Emil* finn követ: Finn mitológia.

1930 március 2. Elnök: *Szalay József dr.*
1. *Máday István dr.*: Ideges gyermekek nevelése. 2. *Preszly Loránd dr.*: Castelár Emil. 3. *Sík Sándor*: Költemények.

1930 március 30. Elnök: *Szalay József dr.*

1. *Berczeli Anzelm* Károly: Költemények. Felolvasta Nagy György. 2. *Juhász Gyula* három költeménye. 3. Sz. *Szigethy Vilmos*: Az olvasztott aranytól a csillagesőig.

1930 április 13. Elnök: *Szalay József* dr.
1. *Réthey* Ferencné dr.-né, a »Pro Hungária« Nők Világszövetségének alapító elnöke: előadása. 2. *Tonelli Sándor* dr.: Vidám fejezetek huszonöt esztendő történetéből.

1930 május 4. Elnök: *Szalay József* dr.
1. *König Péter*: Goldmark. 2. *Somogyi József*: A művészi szép eszközei a költészetben. 3. *Fehér Tibor*: Versek. 4. *Tihanyi Béla* dr.: A kilencszázéves csanádi egyházmegye.

1930 október 12. 1. Elnöki megnyitó: *Szalay József*. 2. *Tabéry Géza*: Az erdélyi irodalom tíz esztendeje.

1930 október 19. Elnök: *Szalay József* dr.
1. *Farkas László* dr. szővárosi tanár: Vedres István értéke és értékelése. 2. *Raffay Sándor* okl. gépészmérnök, a M. M. és Építész Egylet megbízásából: Vedres István mérnöki tevékenysége. 3. *Rab Géza*: Költemények. 4. *Csengery János* dr.: A 2000 éves Vergilius és az új magyar fordítás.

1930 november 30. Elnök: *Szalay József* dr.
1. *Németh Antal* dr.: A mai modern rendezőművészet helyzete Európában. 2. *Hegyi István*: Az Istent keresők (falusi rajz), felolvasta: *Banner János* dr. 3. *Kutas Kálmán*: Részletek »Bakó Ádám« lyrai verses regényéből. (II. ének.)

1930 december 21. Elnök: *Szalay József* dr.
1. Elnöki megnyitó: *Szalay József* dr., ennek keretében *Kutas Kálmán* szonettje: *Katona József* sirjánál. 2. *Zsoldos Benő*: Olasz hadifoglyok Szegeden száz év előtt. Felolvasta a titkár. 3. *Galamb Sándor* dr.: *Katona József* és *Kisfaludy Károly* emlékezete.

A vidéki irodalmi társaságok közül a Ber-

zsenyi Társasággal, az Arany János Társassággal és a Csokonay Körrel tartottunk fenn szorosabb kapcsolatot.

Képviseltette magát Társaságunk az ipartestületi székház felavatásán, a Békéscsabán tartott városok kongresszusán, *Tonelli* Sándor tagtársunk 25 éves jubileumán, ahol a Társaság képviselőjében a *títikár* jelent meg s tolmácsolta a Társaság üdvözlését. Képviseltette magát az *elnök* és *Móra* Ferenc alelnök személyében a Katona József kecskeméti centennáris ünnepén és Pósa Lajos szoborleleplezésén.

Résztvett a Társaság *Cserzy* Mihály tagtársunk síremlék leleplezésén, ahol a Társaság nevében *Szalay* József elnök koszorúzta meg a síremléket. De kivette részét Társaságunk a Fogadalmi-templom felszentelése alkalmából tartott ünnepségekből is és résztvett a Kormányzó Ur Ő Főméltósága előtt tartott hódoló felvonuláson is.

Tagjaink sorából elköltözött: *Kertay* Viktor dr., akinek rendes tagsági helye és az általa betöltött számvizsgáló bizottsági helye üresedett meg. Mind a kettőnek betöltéséről gondoskodni a jelen közgyűlés feladata.

*

Tisztelt Közgyűlés! Jelentésemnek végére jutottam, de nem kérhetem annak tudomásulvételét mindaddig, amíg indítványt nem terjesztetek a tisztelt Társaság elé.

Holnap, március 30-án lesz 100 esztendeje, hogy Baján, a nagykiterjedésű Tóth-családból megszületett nemzeti elnyomatásunk egyik nagyhatású költője: *Tóth* Kálmán, akinek ebben az esztendőben nemcsak 100 éves születési évfordulója van, hanem február hó 3-án volt halálának 50 éves fordulója is. Boldog gyermekéveinket juttatják eszünkbe többek között a »Ki volt nagyobb?«, a »Szilágyi Erzsébet« c. közismert köl-

teményei. Ki ne ismerné azokat a szívhezszóló dalokat, amelyek közül nem egy a nép száján, a költő neve nélkül ma is él? Ki nem látta azokat a színdarabjait, amelyek félévszázadon át a modern irányu színdarabok közt is műsoron maradtak, s ki ne ismerné a Bolond Miska nagy hatását, amely az elnyomatás keserű éveiben a humor ölő savával marta a fennálló rendszert s vigasztalta a csüggedő magyarságot? Annyira közismertek irodalmi művei, különösen népdalai, hogy felmentve érzem magam indítványom bővebb megindokolásától. Kérem, mondja ki a közgyűlés, hogy Tóth Kálmán centennáriumiát az év folyamán azok közt a keretek közt üli meg, ahogy az Társaságunknál eddig szokásban volt, amelynek kivitelével az elnökséget bízta meg.

Indítványom előterjesztésével, tisztelettel kérem jelentésem tudomásul vételét.

Banner János dr.,
titkár.

Titkári jelentés 1931-ről.

Tisztelt Közgyűlés!

Negyvennyolc éves volt *Dugonics* András, amikor Etelka c. regényével korának legnépszerűbb magyar írójává lett. Ezt a népszerűséget még harminc évig élvezhette s ha még husz évig élt volna, megérhette volna Bátori Máriájának nagy diadalát is, amely az új Nemzeti Színházban a közönség rajongásától kísérve, 1838-ban hat-szor került színre, de ő ekkor már husz éve nyugodott egyszerű fakeresztje alatt az akkor még Deszkás — ma róla nevezett Dugonics — temetőben. Nem volt ugyan jeltelen a sírja, mert virasztott hamvai felett a család és a kegyes atyák igaz kegyelete, de két évtized alatt sem lehetett megvalósítani a »hív Csokonay által képzelt s a jó Karácsonyi Chrysostom Ince által valószínű szándékolt« emlékművet. A városháza képei közt ott őrizték ugyan azt az arcképet, amelyet nagy fiának emlékére arról a rézmetszetről festetett a város, amelyet *Czetter* Sámuel »orosházifi«, világottjárt rézmetszőnk készített róla, de olyan emlék, amely méltóképpen hirdethette volna az általa rajongásig szeretett Szegeden örökre kimagasló nevét csak a kegyes atyák gondolatában élt, akik a nevelésükre bízott ifjakban szeretettel ápolták nagy rendtársuk emlékezetét. Az elismerés meleg szavai s a kegyelet virágainak szálló illata minden évfordulón körülölelte a néma hantokat, amelyek a jeles író, a népies nyelv irodalmi nagy előharcosának, Szeged első egyetemi tanárának porladó csontjait takarták.

1849-ben öltött alakot *Karácsonyi* Ince terve, amikor is a kegyes atyák azt az obeliszket

állították sírja fölé, amely nemes egyszerűségével mai napig is hirdeti korának finom izlését. Ez volt az első olyan emlék, amely méltó volt hozzá. De úgy látszik csak kevesek szívében élt az emlékezet. Aminek talán nem abban kell keresnünk a legutolsó okát, hogy Szegednek abban az időben még nem volt sajtója, amelynek jelentőségét ilyen vonatkozásaiban aligha lehet kétségbevonni.

Hogy Dugonics emlékezete mennyire elmosódott a szegediek előtt, arról sárgult papírok beszélnek. Olyan ember vetette papírra a kemény szavakat, akinek szavahihetőségében nincs okunk kételkedni. A Szegedi Híradó első évfolyamának 25. számában *Karcsai* Gusztáv tollából jelent meg az a cikk, amely az első szegedi ujság, legelső évfordulókor megjelent számát használta fel Szeged nagy fiáról való emlékezésre. És ez a cikk súlyos és fájdalmas valóságokat mond.

»...azon nép — írja — melynek Dugonics oly buzgó barátja, s szellemileg nemesíteni törekvő nemtője volt, még inkább feledni fogja mint feledé már alig fél század multával köréből kiköltözte után, ugy hogy itt töltött végső nyolc évének apróbb részleteit, hiába tudakolják a népemlékezettől...«

»Búsító tapasztalat nyomán kell e vallomást tennem. Több éve, hogy Dugonics ihlete által buzdítva s számos igen szívreható indok s körülmény által ösztönözve a múltnak tarlóin böngészgetem a néphagyományok kalászeit. Csendes figyelemmel tudakoztam eközben a nemzeti régiségek és hagyományok fáradhatatlan bűvára felől, de mindeddig úgy tapasztalom, hogy a néphagyomány mostohán viszonozza fölelevenítésének nagy áldozatokkal ápoló gondjait, lángoló szeretetét. Pedig vannak még máig is, kik őt testi szemeikkel láthatták, andalogni hazánk Nilusa partjain,

vagy enyhe alkonyatkor üldögelni felsővárosi laka előtt, kik hallhatták okos beszédeit a galamb fürtű aggastyánnak, kinek minden hajaszála néhány arany gondolat érlelése közben változott ezüst színűvé, szép arca s békés homloka ékességül.»

Ez volt az első cikk, amely a szegedi sajtó hasábjain keresztül megteremteni igyekezett a Dugonics kultuszát, amelyre mint több híradásból is látjuk, valóban szükség volt. Ir ugyan az Ujság a halál évfordulóján a síron talált »hazaszín szalaggal átkötött koszorúról«, de pár nappal később amikor a színház Dugonics Batori Máriáját adta, keményen kifakadt a részvétlenség ellen. »Igen kegyeletes gondolat volt művészeinktől, hogy Dugonics Andrásról ők is megemlékeztek, nem így a közönség, mely nemcsak, hogy fölös számmal, nem ment megnézni nagy földije szép művét, de feles számnál is kevesebben jelentek meg.« Talán ez volt az a cikk, amelyik a Szegedi Híradót a Dugonics kultusszal örökre eljegyezte.

Negyvenkét éve porladtak már Dugonics csontjai, amikor a Szegedi Híradó 1860 március 15-iki száma felvetette szobra felállításának gondolatát. Ugyanebben az évben a tanuló ifjúság kegyeletének érdekes megnyilvánulását jegyezte fel a Vasárnapi Ujság. »A szegedi tanuló ifjúság pünkösdi másodnapján a Széchenyi István-ért hordott gyászfátyolokat nagy sírkoszorúk közé fonva a felsővárosi temetőbe vitte s a Dugonics András sirjára tette le a Szózat hangjai mellett«. A szobor hosszas vajadás után csak 1876-ban jött létre, mint Szeged első profán szobra s a szájhagyomány szerint ugyanekkor jelölték meg emléktáblával azt a házat is, amelyben utolsó éveit élte.

De ekkor a szobor ügy lelkes mozgatója Kempelen szerkesztő, Sárosi Gyulával együtt már Josefstadtba »bellebeztetett«.

Ez a néhány szürke adat is mutatja, hogy az árvíz előtti Szeged milyen kegyelettel viseltetett nagy fia iránt. Vagy — ha szabad a félszázad távlatán át a historikus objektivitásával itélni — inkább azt mutatja, hogy ebben a városban mindig voltak lelkes emberek, akik esetleg Kalazancius reverendájába járva idegenből kerültek ide s példát mutattak arra, hogy kellene a szülőföldet és érdemet szerzett szülőiteit megbecsülni.

Hogy Szeged hivatalos fiai között is voltak olyanok, akik lelkesedtek a múlt emlékeiért, arra legyen elég a költői lelkű szenátort, az idegenből ideszakadt *Szabados* Jánost említeni, aki túlnőtt ennek a városnak falain s a Petőfi-Társaság is halhatatlanjai sorába emelte. Nem volt tehát szüksége arra, hogy csak azért alapítson Szegeden irodalmi társaságot, hogy ezen keresztül ismertesse el irodalmi sikereit. De amikor először kísérelte meg Dugonics névével egyesíteni azokat, akiknek tehetsége lett volna Szeged szellemi irányítására, érezte, hogy szükség van arra, hogy az új nagyváros ne csak külsőleg mutasson, hanem belsőleg is s az idegen elgondolás szerint készült külső keretet Dugonics lelkével rokon szegedi lélekkel töltse meg, nemcsak kísérlete nem sikerült, de Szabados Jánosnak nem adatott meg, hogy a Dugonics Társaság megalakulását megérje.

Nyolcvanhat év telt el Dugonics halála után, amíg a nevét viselő Társaság valóban megalakult s immár 40 esztendeje áll a Dugonics-kultusz szolgálatában.

*

Negyven esztendeje múlt február 16-án, hogy *Lázár György, Ivánkovics János, Magyar Gábor, Kulinyi Zsigmond, Csonka Ferenc és Lipcsey Ádám* aláírásával felhívás ment ötven Szegeden és környékén lakó olyan férfiúnak, akiknek tudományos- és szépirodalmi téren már nevük volt.

A felhívás, amely a Dugonics-Társaság megalakítása céljából hívta össze az érdekelteket, a szegedi sajtóban élénk visszhangra talált.

A *Szegedi Napló* szerint: »Szeged intelligenciája biztonnyal örömmel vesz tudomást arról, hogy a Dugonics-Társaság megalakítása ismét napirendre került és azt hisszük, a lelkes szegedi közönség szívesen fogja támogatni azokat, akik e társaság létesítésével egy magasabb célt tartanak szem előtt. Azt, hogy Szegednek és vidékének irodalommal, tudománnyal foglalkozó férfiai egy szellemi központot alkossanak, a második magyar városban, mely oly fontos közművelődési és magyarosító hivatást teljesít és amely minden jó hazafi meggyőződése szerint a harmadik egyetem székhelyéül van kijelölve.«

A *Szegedi Híradó* öröme valahogy más vé-nából táplálkozott. Nem a messze fekvő egyetemre nézett, hanem a jelen helyzetre. »Nem tagadható, hogy szellemi életünk fluktuációja gyöngye. A színház látogatásán s néhány hangverseny meghallgatásán túl nem igen terjed. Megértük például a múlt évben azt is, hogy egy gyermek-felolvasáson és a Reizner János szabad-előadásán kívül, szellemi szórakozást egyedül a katonák nyújtottak egy nagyobb szabású zenei és szavaló estély rendezése által.« Valóban ismerünk kell ezt a kulturképet akkor, amikor a Társaság keletkezésének idejét, a mai erősen változott helyzet szemszögéből óhajtjuk megvilágítani. De e kép megrajzolása után, feleslegesnek látszik a mairól beszélni. Beszélnek arról a mai sajtó lapjai s az a sokszor hangoztatott panasz, hogy nálunk minden program ugyanarra a napra esik. A mai Szegedet valóban csak a negyven évvel ezelőtti Szeged ismeretében lehet kellőleg értékelni. De a Társaság hivatásának változását is észre kell ezen keresztül vennünk.

De e nem éppen biztató kép mellett rámutat

azokra az értékekre is, amelyek Szeged akkori kulturáját képviselik. »A nagyemlékezetű Somogyi kanonok oly könyvtárt juttatott számunkra, amelynek párja alig található. Múzeumunk, régiségtárunk szaporodik s a tudományos és szépirodalom művelése oly tényekkel számolt be az utóbbi évek alatt, amely beszámolás a fővárosi sajtónak elismerését is kivívta.« Hol vagyunk ma ettől a képtől. Mivé fejlődött a Somogyi-könyvtár, mivé a múzeum s főleg annak régiségtára. Ez utóbbinak tudományos anyaga nélkül ma nemcsak a hazai, de az európai régészet sem dolgozhatik, mint ahogy Szeged nevét visszhangozzák azok a tudományos eredmények, amelyek egyetemünk kiadványai révén a világ minden részébe eljutottak s amelyek Szeged nevét tengereken túl is megismertették. És ezekben az eredményekben Társaságunk nem egy tagjának van tevékeny része.

A sajtó rokonszenvező állásfoglalása az első lépéstől kezdve végig kísérte a Társaság alakulásának minden megnyilvánulását. Egész éven át olyan behatóan foglalkozott a Társaság minden ügyével, hogy az első kudarc utáni szép sikert részben e megnyilatkozás eredményének is kell tekintenünk.

Az alakulóülés február 28-án folyt le. A sajtó éppen olyan örömmel üdvözölte a megalakulást, mint az első megmozdulást.

»Szeged kulturtörténetében jelentős nap lesz az, remélhetőleg — írja a *Szegedi Napló* — amelyen a Dugonics Andrásról elnevezett irodalmi és tudományos társaság a megalakulással életbe lépett. Az eszme bizony elég sokáig érett; míg szerencsére ide jutottunk és elmondhatjuk, hogy az ország második városának is van már irodalmi társasága, mint amilyen van Pozsonynak, Sopronnak, Aradnak, Kolozsvárnak.«

»Az érdeklődés, mellyel úgy az alapító

urak, valamint maga a nagyközönség a Dugonics-Társaság szervezkedését és megalakulását kísérték, csakugyan azt engedi remélni, hogy a megalakult irodalmi társaság kedvence lesz a közönségnek s hogy attól el is várja, mikép számára magasabb szellemi élvezeteket és multságokat biztosítson.«

»Bizonyos — írja a *Szegedi Híradó*, — hogy kézen nem forgó regénynél, kissé eldugott szobornál s romlandó ház fakuló ércablájánál hatalmasabban fogja hirdetni a nagy férfiú emlékét, egy eleven, dolgozó irodalmi társaság, amely munkásságának eredményét, a Dugonics nevéhez fogja fűzni.«

Az alakulás napjáig harminchatan jelentették be csatlakozásukat s így a társaság első tagjainak ezeket kell tekintenünk. Ott álltak a Társaság bölcsőjénél: Kiss János dr., P. Karkecz Alajos, Káplány Géza, Lipcsey Ádám, Kemechey Jenő, Békefi Antal, Zvér Endre, Kulinyi Zsigmond, Csonka Ferenc, Nagy János, Magyar Gábor, Várady Károly, Ivánkovics János, Kiss Lajos, Tergina Gyula, Vass Mátyás, Pap János, Reizner János, Tóth Antal, Cserey Zsigmond, Hoffer Endre, Löw Imánuel, Kovács János, Lázár György, Thomay József, Zsilinszky Mihály, Czobor Béla, Pósa Lajos, Sebők Zsigmond, Palotás Fausztin, Milkó Izidor, Varga Ferenc, Szücs Mihály, Kálmány Lajos, Szekrényi Lajos. Valamivel később jelentették be csatlakozásukat: Enyedi Lukács, Irányi Dezső és Szeremley Sámuel.

A március 1-én tartott közgyűlést tehát Társaságunk születésnapjának kell tekintenünk. Nem lehetett nagyon gyenge a csecsemő, mert a keresztelése soká késett. A keresztlevél kiállítására, a mátrikulálás kissé lassan haladt előre a megfelelő minisztériumok hosszú útvesztőjén.

Április 9-én ezeket írja a *Szegedi Napló*: »A Dugonics Társaság alapszabályai elindultak

arra a vándorútra, melytől megkímélhetnék oda-fenn a minisztériumban ezt a társaságot, mely tudvalevőleg a legnemesebb célokat tűzte ki maga elé. A belügyminisztérium nem hagyta jóvá a maga szakállára az alapszabályokat, hanem áttette a közoktatásügyi minisztériumba véleményadás végett.» 15-én Lázár György személyesen sürgette meg a belügyminisztériumban, ahonnan 27-én vissza is érkezett.

A végleges alakulás előkészítésére egyik ülés a másikat éri. Ezekről a bizalmas ülésekről csak július 3-án adtak ki jelentést, amelyben arról tájékoztatták a nyilvánosságot, hogy a végleges alakulás szeptember második felében, a működés megkezdését jelentő irodalmi ünnepély október 17-én, Dugonics András születése napján lesz.

A gyakori ülésezés eredményeként szeptember 9-én már készen állott az irodalmi ünnepély programja. Ettől kezdve még gyakrabban találkozunk a Társaságra vonatkozó híradásokkal.

Szeptember 18-án közölték a Társaságnak a nagyközönséghez intézett felhívását, amelyben alapító- és pártoló-tagokul hívja az érdeklődőket. E felhívás eredményeként, a már az alakuló gyűlésen belépett Kiss Jánoson kívül, elsőként Kállay Albert, Weiner Miksa és Lázár György léptek be alapító tagul, akiket október 3-án kelt levelében kifejezett okoknál fogva, 1000 frtos alapítvánnyal Tisza Lajos gróf követett. Tisza Lajos levelét a helybeli sajtó teljes terjedelmében közölte.

A végleges alakulás két heti eltolódást szenvedett s csak október 12-én zajlott le. Az alakuló-ülést a *Szegedi Napló* vezércikkkel fogadta.

»Szeged város társadalmi életének becézett gyermeke hagyta el ma a bölcsőt, — írta, — hogy helyet kérjen magának a világban. A gyermek neve: Dugonics Társaság. Ma volt az ünnepi keresztelő, holnap már a munka következik.«

Erre a munkára 39 rendes, 8 alapító és 96 pártoló taggal indult az egyesület *Lázár György* elnök, *Reizner János* alelnök és *Békeji Antal* főtítkárral vezetésével; a *Lipcsey Ádám* elnök és *Kemény Jenő* titkárral vezetésével alakult szépirodalmi, illetve *Magyar Gábor* és *Kiss Lajos* irányítása mellett dolgozó tudományos szakosztályokkal.

Az október 16-án tartott első igazgatósági ülés úgy határozott, hogy a tudományos szakosztálynak 35, a szépirodalminak 25 tagja legyen s első tiszteleti tagul *Tisza Lajos* grófot ajánlja a közgyűlésnek.

Október 25-én mindkét szakosztály ülést tartott, hogy tagjainak számát kiegészítse. Erről az ülésről mindkét ujság beszámol, de míg a *Szegedi Napló* megállapítja, hogy »Szeged tudományos és irodalmi társasága lépésről-lépésre halad előre munkásságában, hogy minél előbb megkezdhesse a nagyközönség előtt működését«, addig a *Szegedi Híradó* cikkéből már a bürokráciát sokalló egészséges ellenzéki szellem ütközik ki, amit elvégre is ki kellett adni valahol, ha már a politikában nem lehetett. »Mind a Társaság, mind a közönség érdekében kívánatos, — írja — hogy a Dugonics-Társaság mielőbb átessék a teljes megalakulás összes fázisain s teljes erővel hozzaláthasson, minden akadémikus nagyképüsködés nélkül a maga kezdetben szerény, de hisszük, egész Délmagyarország nemzeti kulturájának haladására, fejlődésére nézve lényeges fontosságú gyakorlati munkássághoz.«

Ez azonban csak nehezen haladt előre. November 15-én tartotta a Társaság első tagválasztó gyűlését, mikor is az időközben lemondott *Karvecz Lajos* helyét s még 14 helyet töltött be és pedig *Balassa Ármin*, *Barthos Fülöp*, *Gozsdu Elek*, *Jurkovich Aladár*, *Molnár László*, *Móra István*, *Tömörkény István*, *Szávay Gyula*, *Czimer*

Károly, *Duka* Marcel, *Grecksák* Károly, *Várady* Károly, *Cserép* Sándor és *Arató* Frigyes rendes tagokkal. Ez az első választás volt az utolsó aktus a november 20-ra kitűzött irodalmi ünnepély előtt.

Tantae molis erat Romanam condere gentem!
Nem volna tökéletes a krónika, ha a születés és keresztelés leírása után, a keresztelő lakomáról nem emlékeznénk meg. Talán nem mondunk vele sokat, amikor megállapítjuk, hogy Szeged sajtója és közönsége, amely az elmúlt negyven év alatt mindig megértette és támogatta a Társaságot és annak törekvéseit, soha sem volt annyira egy a Társasággal, mint az első bemutatkozás napján. A meghívó formájától és szövegétől kezdve, a különféle egyesületekkel, színházzal való tárgyalásig, az ünnepség előkészítésének és lefolyásának minden mozzanatát tisztázni lehet a helyi sajtó hasábjairól. Alig van szám, amelyben egy-egy hírrel ne találkoznánk, ami valóban a tökéletes megértés mellett tanuskodik.

A november 20-án tartott ünnepély három részből állott. A délelőtt 10 órakor tartott irodalmi ünnepélyen *Lázár* György elnöki megnvítőja után, *Reizner* János Dugonicsról emlékezett, *Mikszáth* Kálmán t. tag novellát, *Lipcsey* Ádám verset olvasott fel. Délben díszebéd volt, este pedig a színházban díszelőadás, amelynek keretében a Hunyadi László nyitányát adták elő, majd *Horváth* Paula *Lipcsey* Ádámnak alkalmi költeményét szavalta. Dugonics: Bátori Máriájának egy felvonása és Erkel Hunyadi Lászlójának harmadik felvonása került színre. Az ünnepségek előtt a Dugonics-szobrot koszorúzta meg a Társaság, a színházi előadás után pedig a nőegylet látta vendégül az ünnepségen résztvevőket.

Az üdvözlők sorában ott voltak: a Magyar Tudományos Akadémia, a Kisfaludy Társaság,

a Petőfi Társaság, a Szent István Társulat, az Erdélyi Irodalmi Társaság, az Otthon, az EMKE, a Természettudományi Társaság, a kecskeméti Katona Kör, a Soproni Irodalmi Kör és a nagyváradai Szigligeti Kör, amelyek részint írásban, részint küldöttség útján fejezték ki jókívánataikat s ezzel valóban szükségesnek ismerték el a Társaság alakulását. Szeged városát s egyesületeit 21 küldöttség képviselte.

A lapok bőségesen foglalkoztak az eseménnyel. Mint a *Szegedi Híradó* írja: »a hét többi részét kizárólag maguknak foglalták le a Dugonicsok.« De valóban lefoglalták a lapokat is. Lipcsey Ádám alkalmi költeménye és felolvasott költői beszélye, Kovács Jánosnak Dugonics anyjáról írt cikke, Mikszáth felolvasása, Lázár György elnöki megnyitója foglalja el a lapok hasábjait, de nem jött olyan üdvözlő levél, vagy távirat sem, amelyet ne találnánk meg a két lap hasábjain.

A *Szegedi Híradó* vezércikkének vége ide kívánczik e krónika végére: »Szívünk legbelsejében él a meggyőződés, hogy Szeged kulturális haladásának eme főlemelő, szép ünnepnapján, minden igaz magyar őszintén kívánja, vajha be válnék a Dugonics Társaságon a mustármag ismeretes allegóriája, hogy szerény kezdetből áldásos, hatalmas bástyájává izmosodnék a magyar nemzeti szellemnek.«

Ma, a negyvenedik közgyűlés napján ezzel a mondattal szembe kell néznünk, mert meg kell állapítanunk, mit váltott be a Társaság az alapítók programjából s abból a reménységből, amelyet a nagyközönség joggal fűzött működéséhez.

Nem lehet feladatom, hogy a Társaság negyven éves történelmének részleteivel foglalkozzam, bár ennek is itt volna az ideje. A magam részéről azonban úgy gondolom, hogy nem a Tár-

saság történetének mai szemmel nézett összefoglalására volna szükség, hanem a lüktető életet megelevenítő negyven titkári jelentésnek együttes kiadására, amelynek túlnyomó része magában is irodalmi érték, hiszen a *Békefi Antal*, *Törmörkény István* és *Móra Ferenc* tollából jöttek napvilágra. Ezek a jelentések, amelyek mindig helyes szemszögből ítélték egy-egy esztendő történetéről, a saját koruk szemüvegén keresztül nézték az eseményeket s mindenkor az egész Társaság szellemének megnyilvánulásai. Ítéljenek ezen keresztül azok, akik távolállva a Társaságtól, más szemmel tudnak bírálatot mondani, mint magunk, akik mindenkor részesei vagyunk az eseményeknek.

Egyet azonban megállapíthatunk most is. És ez az, hogy az a szellem, amely a Társaságot első megmozdulásakor a pályatételek kitűzésével vezérelte, mindaddig élt a Társaság vezetőiben, ameddig a nagy anyagi leromlás ezt lehetlenné nem tette. Azoknak, akik az utóbbi évek eredményeivel, munkálkodásának irányával nem volnának megelégedve, csak egy kérdést teszek fel: Mit tehetett volna a Társaság az utóbbi tíz év alatt azzal a 70.000 aranykoronás vagyonnal, akkor, amikor nincs a tudományos életnek olyan területe, amelyiken kipróbált munkaerők vagy első biztos lépéseket tevő fiatalok ne dolgoznának a város falai közt s az irodalom terén is annyi sokat ígérő tehetség ne küzdene a mindennapi élet sokszor megihlető, de még többször gúzsbakötő gondjaival? Mennyi lehetőséget lehetne ma ezek számára biztosítani ugyanabban a szellemenben, amely még a háború utáni időkben is az alapítók elgondolása szerint élt a Társaság vezetőiben? Aki kritikát akar mondani, az vegye figyelembe, hogy a gazdag ország szám szerint második nagyvárosában alakult Dugonics-Társaság ma a koldus ország valóban má-

sodik, de mindenétől kifosztott városában igyekszik a mai lehetőségekhez mértén dolgozni, úgy, ahogy a jelen viszonyok közt legjobbnak látja.

De legyen szabad mégis egy-két számot ide jegyezni, amelyek a Társaság életére vetnek némi fényt. Az elmúlt 40 év alatt volt a Társaságnak 48 tiszteleti tagja, akik közül elhalt 36; 163 szegedi és vidéki rendes tagja, akik közül elhalt 71; és 138 alapító tagja. Ma van 12 tiszteletbeli, 49 rendes, 43 vidéken lakó rendes és 138 alapító tag. A lefolyt 40 év alatt 245 felolvasóülést tartottunk, amelyen 930 felolvasás hangzott el. Hogy ezeken a felolvasó üléseken a Társaság megtalálta azt a hangot, amelyet a közönség kezdettől fogva kívánt, mi sem bizonyítja jobban, minthogy a változott viszonyok dacára, soha sem panaszkodhattunk azért, hogy közönségünk hűtlen lett volna hozzánk. Reméljük, hogy ilyen irányú panaszt az ezután következő titkári jelentések sem fognak hangoztatni.

Talán túl hosszúra is nyúlt jelentésemnek a múlttal foglalkozó része, de azt hiszem, t. tagtársaim közt többen vannak, akik előtt a Társaság első évének még vázlatos története sem ismeretes. Ugy véltem, nem teszek rossz szolgálatot, ha a 40. közgyűlésen részletesebben foglalkozom azzal a múlttal, amelyből biztatást meríthetünk a jövőre is s amely mindennél világosabban igazolja, hogy Társaságunk, ha egyébbel nem is, de havonként tartani szokott felolvasóüléseivel ma is előharcosa a Dugonics-kultusznak, ami egészen természetes is, mert önként vállalt kötelesség teljesítését jelenti.

Ma nem élünk olyan idöket, amelyek az ünnepléseket megengedik, mégis úgy vélem, tartozunk az alapítók emlékének azzal, hogy az ősz folyamán tartandó egyik, esetleg az októberi felolvasóülés keretében megemlékezzünk a Társaság alapításáról. Ennek formáit talán ne kös-

sük meg e pillanatban. Méltóztassék azt az elnökségre bízni, talán azzal a hozzáadással, hogy az ülés a Társaság alapításáról való megemlékezés mellett teljes egészében Dugonics András emlékezetének szenteltessék.

*

Rátérve az 1931. évről szóló jelentésemre, méltóztassék megengedni, hogy legelsősorban is arról a kitüntetésről számoljak be, amely társaságunk alelnökét, *Móra* Ferencet érte akkor, amikor a Kisfaludy Társaság tagjai sorába választotta. *Móra* Ferenc írói pályáján a Dugonics Társaság az az első állomás, amelyet talán nem is illet meg ez az elnevezés. Talán — vele szemben használva — csak olyan feltételes megállóhelynek lehetne nevezni, ahol legtöbbször egy életre megáll a vonat. Az ő felszállása után gyorsan repült tovább a Petőfi Társaság felé, ahol szintén nem valami hosszú ideig állott s most, egy esztendővel ezelőtt berepítette a legrégibb magyar irodalmi társaság nagy állomására. Olyan nagy állomásra, ahol már rendszeren szütyelni szokták a megérkezettek azt a feltételes megállóhelyet, ahonnan indultak. Nem volna igaz a *Móra* Ferenc prózában írt lírája, a sokszor megénekelt Daru-utcáról, ha most megtagadta volna azt a helyet, ahonnan elindult. Mikor a választás után küldöttségileg kerestük fel, elnökünk baráti üdvözlésére jelentette ki, hogy ma is a legrégebbit, a Dugonics-Társaságét becsüli a legtöbbre, hiszen az jelentette részére a legelső elismerést és az akaraterős fiatalságot. Az elnökség eleget tett alelnökével szemben a tiszteltetés kötelezettségének, de én azt hiszem, hogy a Társaság krónikásának is kötelessége, hogy a közgyűlés előtt hajtsa meg az elismerés zászlaját elődje előtt, akinek írói érdemeit s közéleti tevékenységét ebben a Társaságban senki előtt sem kell behatóbban ismertetni.

Móra Ferenc ünneplésén kívül két ünnepnapja volt Társaságunknak az elmúlt esztendőben. Február 15-én körünkben üdvözölhattuk a miskolci *Lévay József Egyesületet*, november 29-én pedig a nagykőrösi *Arany János Társaságot*. Mindkét alkalommal az elnök üdvözlő beszédén kívül a vendég társaságok előadói töltötték be a műsort, de a november 29.-i műsoron emlékeztünk meg *Kazinczy Ferenc* halálának százados évfordulójáról is, úgy, amint azt a múlt évi közgyűlésünk elhatározta. Az emlékbeszédet *Czeizel János* tagtársunk tartotta.

Március 27.-én igazgatósági, 29.-én évi rendes közgyűlést tartottunk. Az igazgatósági ülésen folyóügyeket tárgyaltunk, amelynek fontosabb ügyeit már az elmúlt évi közgyűlés elnöki megnyitójában hallani méltóztattak. Az évi rendes közgyűlésen töltöttük be *Solymossy Sándor* dr. egyetemi tanár, folkloristával a rendelkezésre álló egy tagsági helyet s ugyanakkor a *Kertay Viktor* elköltözése folytán megüresedett számvizsgálói helyre *Czögler Kálmán* tagtársunkat választottuk meg.

Az év folyamán hat felolvasóülést tartottunk. És pedig:

1931. január 25. 1. *Preszly Lóránd* r. tag: A szegedi népies írók. *Palotás Fausztin*. 2. *Szalay József* dr.: A könyvről és a könyvszeretetről.

1931. február 15. A miskolci *Lévay József* Közművelődési Egyesület, mint a *Dugonics-Társaság* vendége. 1. *Szalay József* dr. elnök üdvözölte a testvér-egyesületet. 2. *Bruckner Győző* dr.: Osztályelnöki megnyitó: *Izsó Miklós* és *Csongrád megye kapcsolatai*. 3. *Vutskits Jenő*, miskolci kir. kath. gimn. igazgató: Egy magyar sorsszimfónia. (Vörösmarty: *Csongor és Tündéje*) 4. *Sassy Csaba*, a *Lévay Egyesület* főtítkára: *Versek*. 5. *Szémán István* dr. prelátus, püspöki helynök: Az újabb orosz irodalomból (műfordí-

tások). 6. *Dávid* István: Versek. 7. *Lékó* Béla: P. Gulácsy Irén. 8. *Görgő* Tibor: Versek.

1931. március 22. Elnök: Szalay József dr.
1. Czóglér Kálmán: A szegedi fenyőfákról. (Székfoglaló.) 2. Réti Ödön: Egy falusi fiú története (II. fejezet). Felolvasta a titkár. 3. Pazár Béla: Szittyák. 4. Futó Jenő dr.: A nevetségéről (Eszttikái tanulmány.)

1931. április 19. Elnök: Szalay József dr.
1. Fichtner Sándor: Mozart (székfoglaló). 2. Müller Vilmos dr.: 700 éves kötélhágcsó. Felolvasta Szalay József dr. 3. Tarkó Jenő: Novella. Felolvasta a titkár. 4. Solymossy Sándor dr.: Székfoglaló: A magyarság faji összetétele.

1931. november 8. Elnök: Szalay József dr.
1. Falta Marcell: A trianoni orvos. Értekezés. 2. Buday Árpád dr.: Román könyv a magyar művelődésről. 3. Müller Vilmos: Az altatók felfedezésének 100 éves fordulójá. Felolvasta: Szalay József dr.

1931. november 29. A nagykörösi Arany János Társaság tagjaival együttesen tartott felolvasóülés. 1. Benkő Imre, a nagykörösi Arany János Társaság elnöke: Egy század Szeged múltjából. 2. Göde Lajos költeményeit felolvasta Banner János dr. titkár. 3. Máriássy Mihályné Szemere Katinka: Leányságom. 4. Czeizel János: Megemlékezés Kazinczyról.

Fenntartottuk az összeköttetést a Gárdonyi-Társasággal, a Balassa-Társasággal, és Arany János-Társasággal. Képviselette magát Társaságunk a Szabolcska Mihály emléktáblája leleplezésén Szarvason. A tábla felállítási költségeihez 60 P-vel járult. A Társaság nevében Kutas Kálmán tagtársunk helyezett koszorút az emléktáblára. A Katholikus Tanár Egyesületet szegedi vándorgyűlésén elnökünk üdvözölte. A pápai Jókai-emlékünnepevényen Móra Ferenc alelnök, Ver-

seghy Ferenc szolnoki temetésén *Preszly* Lóránd tagtársunk képviselte Társaságunkat.

Vedres István emlékét azzal óhajtotta marandóbban is megtisztelni Társaságunk, hogy *Farkas* László emlékbeszédét kinyomatta s a tagok rendelkezésére bocsátotta.

Tagtársaink sorából elragadta a halál *Kis-teleki* Ede vidéki tagunkat. Temetésén *Móra* István tagtársunk képviselte volna Társaságunkat, de a helytelen kézbesítés folytán a temetésen nem jelenhetett meg. Csak a temetés után helyezhette el saját kertjének virágait a frissen hantolt síron, amely fölött ott lebeg Társaságunk kegyeletes emlékezése.

Tagjaink közül városunkból elköltözött *Kutas* Kálmán rendes tagtársunk, aki így vidéki taggá lett. Az ő helyét betölteni jelen közgyűlésünk feladata.

Röviden ezekben voltam bátor beszámolni az elmúlt évi működésről. Kérem jelentésem tudomásulvételét.

Banner János dr.,
titkár.

VAGYONKIMUTATÁS AZ 1924. ÉV VÉGÉN.

I. Értékpapírok a Szegedi Bankegyesületnél letétben.

1. Földhitelintézeti záloglevél	4000.—
2. Takarékpénzt. közp. jelz. bank törzs- záloglevél	13800.—
3. Takarékpénzt. közp. jelz. bank zálog- levél	7400.—
4. Kiss.ing-részvény	700000.—

II. Értékpapírok Szeged város kezelésében.

5. Lichtenberg Mór-alapítvány	2000.—
6. Ullmann Adolf-alapítvány	2000.—
7. Névtelen feltételes alapítvány	6000.—

III. Egyéb tőkék.

8. Folyószámlán a Szegedi Bankegyesü- letnél	542000.—
9. Folyószámla a Szeged-Csongrádi Takarékpénztárnál	1740.—
10. Reportszámlán a Szegedi Bankegye- sületnél	42390.—
11. Készpénz a pénztárban	42593.—

Összesen 1363923.—

1923. évvégi vagyon 511293.—

1924. évi vagyonszaporulat 852630.—

Szeged, 1924. december 31-én.

Sebestyén Károly,
pénztáros.

VAGYONKIMUTATÁS az 1925. ÉV VÉGÉN.

I. Értékpapírok a Szegedi Bankegyesületnél letétben.

1. Földhitelintézeti záloglevél	4000.—
2. Takarékpénzt. közp. jelz. bank törzs- záloglevél	13800.—
3. Takarékpénzt. közp. jelz. bank zálog- levél	7400.—

II. Értékpapírok Szeged város kezelésében.

4. Lichtenberg Mór-alapítvány	2000.—
5. Ullmann Adolf-alapítvány	2000.—
6. Névtelen feltételes alapítvány	6000.—

III. Egyéb tőkék.

7. Folyószámla a Szegedi Bank- egyesületnél	15,530000.—
8. Folyószámla a Szeged-Csongrádi Ta- karékpénztárnál	1740.—
9. Készpénz a pénztárban	53193.—

Összesen 15620133.—

1924. évvégi vagyon 1363923.—

1925. évi vagyonszaporulat 14256210.—

Szeged, 1925 december 31.

Sebestyén Károly,
pénztáros.

VAGYONKIMUTATÁS AZ 1926. ÉV VÉGÉN.

I. Értékpapírok az Angol-Magyar Bank szegedi fiókjánál letétben.

1. Földhitelintézeti záloglevél	4000.—
2. Takarékpénzt. közp. jelz. bank törzs- záloglevél	13800.—
3. Takarékpénzt. közp. jelz. bank. zálog- levél	7400.—

II. Értékpapírok Szeged város kezelésében.

4. Lichtenberg Mór-alapítvány	2000.—
5. Ullmann Adolf-alapítvány	2000.—
6. Névtelen feltételes alapítvány	6000.—

III. Egyéb tőkék.

7. Folyószámla az Angol-Magyar Bank- nál	15112500.—
8. Folyószámla a Szeged-Csongrádi Ta- karékpénztárnál	1740.—
9. Készpénz a pénztárban	51193.—

Összesen 15200633.—

1925. évvégi vagyon 15620133.—

1926. évi vagyonszapórlat 419500.—

Szeged, 1926. december 31.

Sebestyén Károly,
pénztáros.

VAGYONKIMUTATÁS AZ 1927. ÉV VÉGÉN.

I. Értékpapírok az Angol-Magyar Bank szegedi fiókjánál letétben.

1. Földhitelintézeti záloglevél, 4000.— K	—,32
2. Takarékpénzt Közp. jelz. bank zálog-
levél, 21200.— K	1,70

II. Értékpapírok Szeged város kezelésében.

3. Lichtenberg Mór-alapítvány . . .	—,16
4. Ullmann Adolf-alapítvány . . .	—,16
5. Névtelen feltételes alapítvány . . .	—,48

III. Egyéb tőkék.

6. Folyószámla az Angol-Magyar Banknál	1340.—
7. Készpénz a pénztárban	2,90

Összesen:	1345,72
-----------	---------

1926. évvégi vagyon	1216,05
---------------------	---------

1927. évi vagyonszáporodás	129,67
----------------------------	--------

Szeged, 1927 december 31.

Sebestyén Károly,
pénztáros.

VAGYONKIMUTATÁS AZ 1928. ÉV VÉGÉN.

I. Értékpapírok az Angol-Magyar Bank szegedi fiókjánál letétben.

1. Földhitelintézeti záloglevél	—,32
2. Takarékpénzt. Közp. jelz. Bank zálog- levél	1.70

II. Értékpapírok Szeged város kezelésében.

3. Lichtenberg Mór-alapítvány	—,16
4. Ullmann Adolf-alapítvány	—,16
5. Névtelen feltételes alapítvány	—,48

III. Egyéb tőkék.

6. Folyószámla az Angol-Magyar Banknál 1260.—	
7. Készpénz a pénztárban	7.60

Összesen	1270.42
----------	---------

1927. évvégi vagyon	1345.72
---------------------	---------

1928. évi vagyonfogyás	75.30
------------------------	-------

Szeged, 1928 december 31.

Sebestyén Károly,
pénztáros.

VAGYONKIMUTATÁS AZ 1929. ÉV VÉGÉN.

I. Értékpapírok az Angol-Magyar Bank szegedi fiókjánál letétben.

1. Földhitelintézeti záloglevél	—,32
2. Takarékpénzt. közp. jelz. bank zálog- levél	1,70

II. Értékpapírok Szeged város kezelésében.

3. Lichtenberg Mór-alapítvány	—,16
4. Ullmann Adolf-alapítvány	—,16
5. Névtelen feltételes alapítvány	—,48

III. Egyéb tőkék.

6. Folyószámla az Angol-Magyar Banknál 2079,—	
7. Készpénz a pénztárban	4,10

Összesen	2085,92
----------	---------

1928. évvégi vagyon	1270,42
---------------------	---------

1929. évi vagyonszaporodás	815,50
----------------------------	--------

Szeged, 1929. december 31.

Sebestyén Károly,
pénztáros.

VAGYONKIMUTATÁS AZ 1930. ÉV VÉGÉN.

I. Értékpapírok az Angol-Magyar Bank szegedi fiókjánál letétben.

1. Főldhitelintézeti záloglevél	—,32
2. Takarékpénzt. közp. jelz. bank zálog- levél	1,70

II. Értékpapírok Szeged város kezelésében.

3. Lichtenberg Mór-alapítvány	—,16
4. Ullmann Adolf-alapítvány	—,16
5. Névtelen feltételes alapítvány	—,48

III. Egyéb tőkék.

6. Folyószámla az Angol-Magyar Banknál	3233.—
7. Készpénz a pénztárban	3,10

Összesen	3238,92
----------	---------

1929. évvégi vagyon	2085,92
---------------------	---------

1930. évi vagyonszaporodás	1153.—
----------------------------	--------

Szeged, 1930 december 4.

Sebestyén Károly,
pénztáros.

VAGYONKIMUTATÁS AZ 1931. ÉV VÉGÉN.

I. Értékpapírok az Angol-Magyar Bank szegedi fiókjánál letétben.

1. Földhitelintézeti záloglevél	—,32
2. Takarékpénzt. közp. jelz. bank zálog- levél	1,70

II. Értékpapírok Szeged város kezelésében.

3. Lichtenberg Mór-alapítvány	—,16
4. Ullmann Adolf-alapítvány	—,16
5. Névtelen feltételes alapítvány	—,48

III. Egyéb tőkék.

6. Folyószámla az Angol-Magyar Banknál	2490.—
7. Készpénz a pénztárban	32.70

Összesen	2525.52
----------	---------

1930. évvégi vagyon	3238.92
---------------------	---------

1931. évi vagyonfogyás	713.40
------------------------	--------

Szeged, 1931 december 31.

Sebestyén Károly,
pénztáros

A Dugonics-Társaság tisztikara, rendes-, tiszteletbeli- és alapítótagjainak névsora.

I. Tisztikar.

Elnök: Szalay József dr.

Alelnökök: Homor István és Móra Ferenc.

Titkár: Banner János dr.

Pénztáros: Sebestyén Károly dr.

Ellenőr: Kovács Ferenc dr.

Igazgatóság: A tisztikaron kívül Csengery János dr., Dézsi Lajos dr., Fekete Ipoly, Horger Antal dr., Juhász Gyula, Kiss Ferenc, Pazár Béla, Réti Ödön, Sz. Szigethy Vilmos, Tonelli Sándor dr., *Póttagok:* Csefkó Gyula dr., Zolnai Béla dr.

Számvizsgáló bizottság: Bucsy István, Czögler Kálmán, Falta Marcell dr.

II. Rendes tagok.

Banner János dr. 1923.

Bartók György dr. 1923.

Bibó István dr. 1926.

Bucsy István 1921.

Buday Árpád dr. 1926.

Czeizel János 1928.

Czögler Kálmán 1929.

Csefkó Gyula dr. 1923.

Csengery János dr. 1922.

Dézsi Lajos dr. 1922.

Dobay Gyula dr. 1921.

Erdélyi László dr. 1923.

Falta Marcel dr. 1907.

Fekete Ipoly 1912.

Galamb Sándor dr. 1930.
 Györfly István dr. 1923.
 Hegyi István 1926.
 Homor István 1892.
 Horger Antal dr. 1923.
 Huszti József dr. 1928.
 Imre Sándor dr. 1926.
 Juhász Gyula 1912.
 Kelemen László dr. 1929.
 Kiss Ferenc 1916.
 Kogutowicz Károly dr. 1928.
 Kovács Ferenc dr. 1926.
 Kovács Ferenc dr. 1922.
 Kovács Ödön dr. 1918.
 Lippay György dr. 1918.
 Lugosi Döme dr. 1927.
 Mally Ferenc dr. 1927.
 Menyhárth Gáspár dr. 1923.
 Móra Ferenc 1905.
 Pazár Béla 1907.
 Pásztor József 1918.
 Polner Ödön dr. 1926.
 Preszly Lóránd dr. 1930.
 Puskás Jenő 1928.
 Réti Ödön 1923.
 Sebestyén Károly dr. 1916.
 Sík Sándor dr. 1930.
 Solymossy Sándor dr. 1931.
 Szalay József dr. 1912.
 Sz. Szigethy Vilmos 1905.
 Tihanyi Béla dr. 1923.
 Tonelli Sándor dr. 1916.
 Turcsányi Imre dr. 1916.
 Vidákovich Kamilló dr. 1923.
 Zolnai Béla dr. 1927.

III. Vidéken lakó rendes tagok.

Arató Frigyes 1892.	Balassa József 1907.
Balanyi György 1916	Banner Benedek dr. 1928.

Barna János dr. 1928.	Perjéssy Mihály dr. 1911.
Bartha György dr. 1905.	Raggambi Fluck And-
Bartos Fülöp 1892.	rás 1928.
Bátori Ármin 1907.	Sassi Nagy Lajos 1903.
Bíró Imre 1918.	Scossa Dezső 1907.
Both Ferenc dr. 1907.	Soós Aladár 1918.
Csaba Jenő dr. 1926.	Szabó László dr. 1928.
Csallány Gábor 1918.	Szakács Andor 1901.
Domokos László dr. 1907	Szádeczkv Lajos dr. 1924.
Futó Jenő dr. 1928.	Szávay Gyula 1892.
Gulácsy Irén 1926.	Szecső Vilmos 1907.
Imre József dr. 1922.	Szinger Kornél 1903.
Kertay Viktor 1921.	Thiering Oszkár dr. 1923.
Kolosváry Bálint dr. 1923.	Tordai Imre 1909.
Kutas Kálmán 1929.	Tóth Sándor 1896.
Molnár Jenő 1928.	Vasady Balogh György
Móra István 1892.	1916.
Móricz Pál 1918.	Vá'yi Nagy Géza 1929.
Müller Vilmos dr. 1929.	Vézner Károly 1921.
Nuszbek Sándor dr. 1924.	Vígh Albert 1895.
Orbán János dr. 1921.	

IV. Elhunyt rendes tagok.

Apáthy István dr. 1921.	Gáspár Ferenc dr. 1893.
Bakay Nándor 1893.	Gozsdu Elek 1892.
Baksay József 1907.	Grecsák Károly 1892.
Balassa Ármin dr. 1892.	Hegedüs Pál 1904.
Bamberger Béla 1896.	Hentaller Lajos 1895.
Bánfalvi Lajos 1895.	Hoffer Ede 1892.
Békefi Antal 1892.	Irányi Dezső 1892.
Czobor Béla dr. 1892.	Jurkovits Aladár 1892.
Cserey Zsigmond dr. 1892.	Karkecz Alajos 1892.
Cserép Sándor 1892.	Kálmány Lajos 1892.
Cserzy Mihály 1909.	Károlyi János 1927.
Duka Marcell 1892.	Kárpáti Károly 1901.
Eisenstein Jakab dr.	Kemechey Jenő 1892.
1907.	Kiss Lajos 1892.
Erdélyi Béla 1903.	Kisteleki Ede 1893.
Faragó Ödön dr. 1904.	Kovács János 1892.

Kovács Ev. János 1892.	Sas Ede 1895.
Kőhegyi Lajos 1907.	Schindler József 1907.
Kőrös Mihály 1918.	Somlyódy István 1907.
Kulinyi Zsigmond 1892.	Sümegi Kálmán 1898.
Kun József 1907.	Szabó Ferenc 1903.
Lázár György dr. 1892.	Szabó Mihály 1892.
Lévay Ferenc 1893.	Szekrényi Lajos 1892.
Malina Gyula 1909.	Szele Róbert 1907.
Márki Sándor dr. 1922.	Szmollényi Nándor 1904.
Mészáros Károly dr. 1918.	Szüts Mihály 1892.
Milkó Izidor 1892.	Tergina Gyula 1892.
Molnár László 1892.	Tömörkény István 1892.
Nagy János 1892.	Ujlaki Antal 1895.
Palócz László 1898.	Ujvári Péter 1903.
Palotás Fausztin 1892.	Varga Ferenc 1892.
Perjéssy László 1903.	Vass Géza 1907.
Prónai Antal dr. 1902.	Vass Mátyás 1892.
Reiniger Jakab dr. 1898.	Várossy Gyula 1905.
Reizner János 1892.	Zwér Endre 1892.
Rigler Gusztáv 1923.	Zsoldos Benő 1916.

V. Tiszteletbeli tagok.

- Cholnoky Jenő dr. 1918.
 Csonka Ferenc 1927.
 Fichtner Sándor 1928.
 Jászai Rezső dr. rt. 1898, tt. 1916.
 Herczeg Ferenc 1924.
 Kenedi Géza dr. rt. 1893, tt. 1907.
 Kelemen Béla dr. 1918.
 König Péter 1926.
 Nyilassy Sándor 1926.
 Pekár Gyula 1921.
 Somogyi Szilveszter dr. 1928.
 Zadravetz István 1918.

VI. Elhunyt tiszteletbeli tagok.

- Czimer Károly dr. rt. 1892, tt. 1927.
 Dessewffy Sándor 1893.
 Enyedi Lukács 1893.

Gárdonyi Géza rt. 1895.
 Gelléri Mór rt. 1895., tt. 1907.
 Herczel Manó dr. 1904.
 Ivánkovits János rt. 1892., tt. 1898.
 Jakab Ödön 1918.
 Jókai Mór 1892.
 Káplány Géza rt. 1892. tt. 1907.
 Kiss János dr. rt. 1892., tt. 1907.
 Kiss József 1909.
 Kmetty Károly dr. 1904.
 Lipcsey Ádám rt. 1892., tt. 1907.
 Magyar Gábor rt. 1892., tt. 1902.
 Mikszáth Kálmán 1892.
 Nagy Sándor 1916.
 Osztrovszky József 1893.
 Papp János rt. 1892., tt. 1916.
 Papp Zoltán dr. 1918.
 Pósa Lajos rt. 1892., tt. 1907.
 Platz Bonifác dr. rt. 1893., tt. 1907.
 Rákosi Jenő 1892.
 Schmidt Sándor dr. 1896.
 Sebők Zsigmond rt. 1892., tt. 1907.
 Semsey Andor 1896.
 Simonyi Zsigmond 1902.
 Szabolcska Mihály 1918.
 Szász Károly 1892.
 Szentkláray Jenő rt. 1898., tt. 1907.
 Szeremley Sámuel rt. 1892, tt. 1907
 Tisza Lajos gróf 1892.
 Thomay József rt. 1892., tt. 1927.
 Tóth Antal rt. 1892., tt. 1905.
 Várady Károly rt. 1892., tt. 1907.
 Zsilinszky Mihály rt. 1892, tt. 1907.

VII. Alapító tagok.

Aigner Károly dr.	Árpád-páholy
Almássy Endre	Árvay Kálmán
Andrássy Ferenc	Bach Jenő
Arany Károly	Back Bernát

Balassa Árminné	Horváth Döme
Bamberger Béla	Horváth Ferenc
Bérczy Ilona	Imre József dr.
Biró Imre	Iparosok festékáru szövetkezte
Bohn József és neje	Ipartestület
Bokor Adolf	Ismeretlen
Bokor Emil	Jankovich János
Bokor Mihály	Jókai Mór
Bőripari Szövetkezet	Juránovits Ferenc
Brauswetter János	Kalmár Zsigmond
Cukrárszipari szakosztály	Kass János
Császka György	Kállay Albert
Dávid Sándor	Kecskeméti Antalné
Dessewffy Sándor	Kegyesrend Budapest
Dettre János dr.	Kegyesrend Szeged
Dobó Miklós	Kelemen Béla dr.
Drucker József	Kelemen István
Dugonics-család leszármazói	Kenderfonógyár
Eisenstädter Róbert	Keresk. és Iparbank
Első Szegedi Cipő és Csizma Term. Szöv.	Keresk. és Iparkamara
Endrényi Lajos	Kiss Ferenc
Engel Lajosné	Kiss János dr.
Engel Sándor dr.	Knappe János
Engel Vilmos és neje	Koós Elemér
Fehér Ipoly	Kovács Ev. János
Gál József	Kovács József dr.
Gál Miksa	Kószó István dr.
Gerle Jenő	Körmendi Mátyás
Glattfelder Gyula dr.	Kőhegyi Andor dr.
Goldschmidt György	Körös Mihály
Gottwald Rezső	Kruzslicz Károly
Grüner Géza	L. J.
Gyuritza Sándor dr.	Lichtenberg Mór
Heimann Sándor	Lukács Lukács
Herczel Manó	Magy. Ált. Tkp. rt.
Holtzer Dániel	Magyar-Francia Bizt. T.
Horváth Cyrill	Makó Lajos
	Makó város

May Gyula	Szeged-Csongrádi Tkp.
Márki Sándor dr.	Szegedi Bankegyesület
Meák Gyula	Szegedi Gazdák Áruszöv.
Metzger Péter	Szegedi Kaszinó
Nátly József	Szegedi Kereskedő Test.
Olasz-Magyar Bank	Szegedi Légszeszgyár
Oltványi Pál	Szegedi Népbank
Osztrovszky József	Szegedi nők Jókai ala-
Papp János	pítványa
Pálffy Dániel	Szegő Árpád
Polgár Lászlóné	Szinger Kornél
Popper L. Mór	Szücs Béla és neje
Regdon Károly és Géza	Tisza Lajos gróf
Reiner Mór dr.	Tóth Mihály dr.
Rosenfeld Nándor	Turcsányi Imre dr.
Rósa Béla	Ulmann Adolf
Rózsa Izsóné	Valihora István
Schatz Izsó	Varga Mihály
Scheinberger Antal	Várnay Dezső
Schermann Kálmán	Vendéglősök Szíkvíz-
Singer Mátyás	gyára
Szabóipari Szövetkezet	Vénig Gyula
Szabó Sándor	Vértés Miksa
Szalay József dr.	Weiner Miksa
özv. Szalay Józsefné	Weisz Manfréd
Szamek Sándor dr.	Wimmer Fülöp
Szarka István	Winkler Jenő
Szász Ernő és neje	Zsótér Andor

A DUGONICS-TÁRSASÁG KIADVÁNYAI.

1. A Dugonics-Társaság alapszabályai. 1892.
2. A Dugonics-Társaság tudományos szakosztályának ügyrendje. 1893.
3. A Dugonics-Társaság szépirodalmi szakosztályának ügyrendje. 1893.
4. A Dugonics-Társaság Könyvei. I. kt. Évkönyv. 1893. 1894.
5. II. kt. Évkönyv. 1894. 1895.
6. III. kt. Évkönyv. 1895. 1896.
7. Szabados János irodalmi hagyatéka. Költemények. 1897. (A IV. kt. Évkönyv helyett.)
8. V. kt. Évkönyv. 1896—1897. 1898.
9. VI—VII. kt. Évkönyv. 1898. és 1899-ről. 1900.
10. A Dugonics-Társaság jelentése 1901-ről. 1902.
11. Sümegi Kálmán: Fosztlányok. 1901.
12. Kovács János: Szeged és népe. Szeged ethnografiája. 1901.
13. Jelentés az 1902. évről. 1903.
14. Prónai Antal: Dugonics András életrajza. 1903
15. Jelentés az 1903. évről. 1904.
16. A Dugonics-Társaság emlékünnepe. A szegedi árvíz 25. évfordulója napján. 1904.
17. Jelentés az 1904. évről. 1905.
18. Varga Ferenc: Rákóczi kora Szegeden. 1906.
19. Czimer Károly: A szegedi egyetem. 1907.
20. Jelentés 1905—1907-ről. 1907.
21. Nagy Zoltán: Társadalmi betegségek. 1908.
22. Both Ferenc: Nemzeti ébredés 1790-ben. 1908.
23. Jelentés 1908-ról. 1909.
24. Czimer Károly: A megyegyűlés vándorlása Csongrád megyében. 1909.
25. Lipcsey Ádám: Egy emberöltő és sz. Szigethy Vilmos: A víz ünnepén. Az árvíz harminca-

- dik évfordulója alkalmából. 1909.
26. Szecső Vilmos: Rákosi Jenő drámái. 1909.
 27. Nagy Sándor (Senex) összegyűjtött műveiből. 1910. é. n.
 28. Jelentés 1909-ről. 1910.
 29. Ferenczy Zoltán: Petőfi és a szabadság eszméje. 1911. é. n.
 30. Jelentés 1910-ről. 1911.
 31. Jelentés 1911-ről. 1912.
 32. Balassa Ármin: Alkalmi beszédek. 1912.
 33. Szalay József dr.: A városok szerepe a nemzeti életben. 1912.
 34. Jelentés 1912—13-ról. 1913.
 35. Somlyódy István: Turulmadár; Darumadár. 1914.
 36. A Dugonics-Társaság Lázár-émlékünnepe. 1916.
 37. A Dugonics-Társaság alapszabályzata. 1917.
 38. Jelentés 1914—16-ról és Jelentés 1917-ről. 1918.
 39. Dugonics András halálának századik évfordulóján. A Dugonics-Társaság emlékünnepe. 1918.
 40. A Dugonics-Társaság Tömörkény-émlékünnepe. 1918.
 41. Emlékkönyv a szegedi kegyesrendi főgimnázium 200. éves jubileuma alkalmából. 1720—1920. 1921.
 42. Banner János dr.: Szeged közgazdasága. 1922.
 43. Móra Ferenc: Petőfi oltárára. 1924.
 44. Jelentés 1918—1923. évről. 1924.
 45. A Dugonics-Társaság alapszabályzata. 1924.
 46. Farkas László: Vedres István emléke és értékelése. 1930.
 47. Jelentés 1924—1931. évről. 1932.

Ezekon kívül 1000—1000 koronával jutalmazta Sz. Szigethy Vilmos: Vármegyéből és Szüts Mihály Szeged mezőgazdasága c. műveit. Végül kézírásban van a Vas Géza szerkesztette:

A Szeged történetére vonatkozó művek névmutatója és Juhász Gyulának Tömörkény István életrajza. Ezeket is 1000—1000 koronával, illetőleg pengővel honorálta a Társaság.

